

TAITE

2009

Laitosten kasvatti

Kuin metsään huutaisi

Boheemien Berliini

KAKSIKYMMENTÄ VUOTTA SITTEN

Edessäsi on Jyväskylän yliopiston journalistiikan opiskelijoiden aikakauslehtikurssin tuotos. Tämän Taitteen teema on vuosi 1989.

Maailmalla on tapahtunut paljon kahdessakymmenessä vuodessa. Moni asia on muuttunut, mutta moni asia myös pysynyt ennallaan. Tammikuussa 1989 raumalainen koulupoika ampui kaksi oppilastoveriaan. Syyksi tekoonsa ampuja kertoi ala-asteelta asti jatkuneen koulukiusaamisen. Samana vuonna syntyi Pekka-Eric Auvinen, joka 18 vuotta myöhemmin ampui koulussaan kahdeksan ihmistä ja itsensä. Koulusurmat saivat jatkoa viime vuonna, kun Kauhajoella menetti henkensä kymmenen ihmistä sekä ampuja Matti Saari. Myös Auvinen ja Saari olivat joutuneet koulukiusatuiksi. Jokainen koulusurma on herättänyt kiihvästä keskustelua koulukiusaamisesta, keskustelu ei kuitenkaan ole tuottanut toivottua tulosta.

Kaikki nuoret eivät onneksi ole joutuneet koulukiusaamisen kohteiksi. Useat nuoret viihtyvät koulussa ja hengaaavat vapaa-aikanakin koulukavereiden kanssa. Emmi Tuomiston jutussa Mariza Tervo kertoo, millaista oli olla nuori vuonna 1989. Tämän päivän 15-vuotiaan elämää raottaa Jenni Käkönen.

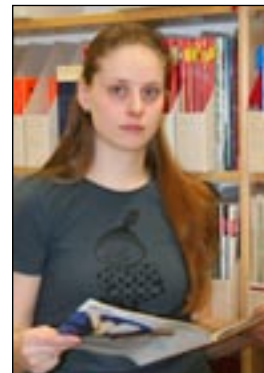
Suomen ympäristökeskuksen hydrologinen yleiskatsaus vuodelta 1989 kertoo, että maan etelä- ja lounaisosissa koettiin ennätysellisen aikainen kevättulva 4–6. helmikuuta. Katsauksen mukaan ”tällaisia talvitulvia sattuu tilastojen mukaan vain muutamia kertoja vuosisadassa (jos ilmaston mahdollinen muuttuminen jätetään luvuista)”. Vuonna 2009 tiedämme, että ilmaston muuttuminen on

paitasi mahdollista myös totta. Ilmastonmuutoksen ehkäisemiseksi Suomessa toimii lukuisia ympäristöjärjestöjä. Greenpeace-aktivisti Matti Liimatainen kertoo työstään Heinimaija Hirvosen jutussa. Kuluttamisen ympäristövaikutuksia taas pohditaan Minna Kurvisen artikkelissa.

80-luvulla Suomen kansa kulutti kuin viimeistä päivää ja lastenhuoneet täyttyivät leluista. Velkaantumisasaste oli huipussaan vuonna 1989. Sitten tuli lama ja talousvaikeudet. Emme ilmeisesti ole oppineet virheitämme, sillä velkaneuvoja tarvitaan taas. Johan Jaakkolan artikkeli velkaantumisesta ja lamasta sivulla 30.

Mikko Isotalon haastattelema Timo Harakka tunnustaa äänestäneensä joskus vaaleissa tyhjää ja kertoo, miksi sai potkut Vihreän Langan päätoimittajan tehtävästä. Kuka on syyllinen Ukrainan ja Venäjän kaasuksiastaan? Entä millainen on Euroopan kaasumarkkinoiden tulevaisuus? Ville Jalonen kysyi asian tuntijoilta.

Antoisia lukuhetkiä laa-
tulehden parissa!

HEIDI TAMMINEN

TAITE 2009

PÄÄTOIMITTAJA
Heidi Tamminen

ULKOASURYHMÄ
Minna Kurvinen
Annukka Seppävuori
Ann-Mari Huhtanen
Heinimaija Hirvonen

KANNEN KUVA JA TAITTO
Heidi Tamminen

**PÄÄKIRJOITUSAUKEAMAN
TAITTO**
Annukka Seppävuori

SISÄTAKAKANNEN TAITTO
Minna Kurvinen

TAKAKANNEN TAITTO
Ann-Mari Huhtanen

TOIMITUS

Terhi Pirilä
Emmi Tuomisto
Ann-Mari Huhtanen
Annukka Seppävuori
Minna Kurvinen
Heinimaija Hirvonen
Ville Jalonen
Heidi Tamminen
Johan Jaakkola
Mikko Isotalo

LEHTORIT

Tapani Huovila
Marja-Terttu Pulliainen
Päivi Kantonen

**JULKAISIJA JA
KUSTANTAJA**

Jyväskylän yliopiston viestintä-
tieteiden laitos, journalistiikka

PAINOPAIKKA

Kopijyvä, Jyväskylä

KUVA: Annukka Seppävuori

s. 13

KUVA: Greenpeace/Snellman

s. 20

KUVA: Heidi Tamminen

s. 26

AJANKUVA

MUOTILELUT - JA MITÄ ME NIISTÄ MUISTAMME? s. 4

Terhi Pirilä

VIIDENTOISTA VILLITYS s. 7

Emmi Tuomisto

KOLUMNI: TARINOITA TAKKATULEN ÄÄRELLÄ s. 9

Annukka Sppävuori

BOHEEMIEN BERLIINI s. 10

Ann-Mari Huhtanen

HIIRIKISSOJA JA PRINSESSOJA s. 13

Annukka Seppävuori

YMPÄRISTÖ

TAVOITTEENA PIENEMPI PAHA s. 16

Minna Kurvinen

KUIN METSÄÄN HUUTAISI s. 20

Heinimaija Hirvonen

YHTEISKUNTA

KAASUA, ENERGIAKOMISSAARI PIEBALGS! s. 23

Ville Jalonen

LAITOSTEN KASVATTI s. 26

Heidi Tamminen

MAKSAMME VELKAA s. 30

Johan Jaakkola

PUOLUEELLINEN MIES s. 33

Mikko Isotalo

Muotilelut

Kun 50-luvun lapset vielä leikkivät käpylehmillä, heidän omat lapsensa 80-luvulla elivät aivan toisenlaisessa maailmassa: My Little Ponyt ja muut muotilelut täyttivät nousukauden keskellä kasvavien lasten lelulaatikot. Mutta mitä tavarataivaasta jäi mieleen 80-luvun lapsille?

TEKSTI, KUVAT JA TAITTO: Terhi Pirilä

Kulutusjuhla näkyi 80-luvulla lastenhuoneissakin. Leluteollisuus syyti markkinoille toinen toistaan ihanampia leluja, joilla sota-ajan puutteen muistaneet mummit ja papat sekä kasinotalo-

utta eläneet äidit ja isät hemmottelivat lapsia. Suosittuja olivat muun muassa sellaiset merkit kuin My Little Pony, Teenage Mutant Ninja Turtles, He-Man ja Masters of The Universe -sarja.

- 1980-luvun nousukausi antoi mahdollisuuden hankkia lapsillekin upeita ja kalliita leluja. Nintendo oli aivan uusi juttu ja täysin omaa luokkaansa, niin hinnaltaan kuin tekniikaltaan, kertoo Suomen Lelumuseo Leikkilinnan johtaja **Sari Malila**.

- Nousukausi näkyy aina lelukaupassa, sillä lelut ostetaan niin sanotusti ylimääräisillä rahoilla, Malila huomauttaa.

1980-LUVULLA oli tultu pitkä matka siitä, kun leluteollisuus syntyi 1800-luvun lopulla. Edellisen vuosisadan suomalaisilla lapsilla ei ollut tavallisesti muita kuin joko vanhempien tai muiden aikuisten käsityöläisten tekemiä leluja. Vain varakkailta perheiltä oli mahdollisuus hankkia kaupasta leluja, jotka olivat usein ulkomaisia.

Suomalainen leluteollisuus alkoi varsinaisesti, pienessä mittakaavassa tosin, 1900-luvun alussa. Silloin se oli tavallaan

vastalause ”ulkomaiselle rihkamalle”, jota tuotiin Suomeen lähinnä Saksasta, Ranskasta tai Venäjältä.

Koko 1900-luvun ajan, ja osittain vieläkin, ajatellaan, että suomalainen

lelu on suomalaiselle lapselle sopivampi kuin ulkomailla tuotettu. Todellisuudessa tämä ajatus ei kuitenkaan näy kulkutuskäyttämisenä. Lelujen suosioon vaikuttaa valmistusmaata enemmän lelujen hinta ja lelu-

bisneksen luomaa.

Asiantuntijat olivat huolissaan kasvavan lelumäärän vaikutuksista.

80-LUVULLA ASIAANTUNTIJAT kyllä olivat huolissaan kasvavan lelumäärän vaikutuksista lapsiin ja muun muassa siitä, katoaako leikkiperinne kokonaan hienojen lelujen viedessä lasten ajan. Aikuiset pohtivat myös muotilelujen ja varsinkin sotalelujen tarpeellisuutta lapsille. Käytännössä tällainen keskustelu jäi leluteollisuuden jalkoihin, sillä samaan aikaan ulkomainen tarjonta kasvoi ja muotilelujen osuus suomalaisesta lelumyynnistä oli 45 prosenttia.

Turvallisuus oli kuitenkin tärkeä myyntivaltti jo 80-luvulla. Työtehoseura julkaisi ohjeet lelujen turvallisuudesta kotitalouksille ja vuonna 1972 perustettu Suomen Leluyhdistys ry kiinnitti huomiota lelujen turvallisuuteen.

- ja mitä me niistä muistamme

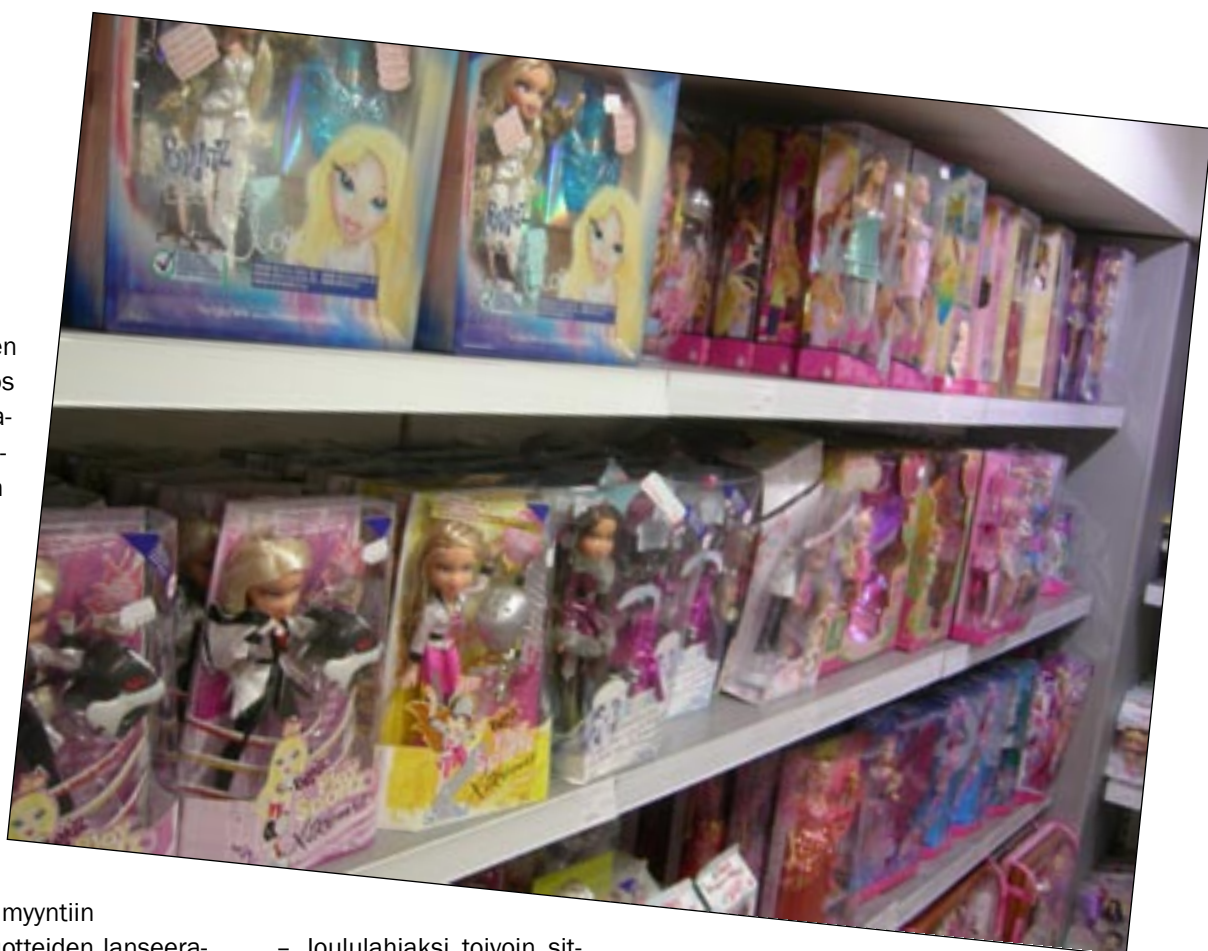
-Tuolloin Suomeen rantautuivat myös kansainväliset niin sanotut muotilelut. Näitä leluja markkinoitiin ensimmäistä kertaa tv-sarjojen voimalla, Malila toteaa.

Muotilelulla tarkoitetaan lelua, jonka suosion ei ole tarkoituskaan kestää pitkään. Muotilelun elinkaari on tavallisesti vain yksi sesonki. Näiden muotilelujen myyntiin

vaikuttaa vahvasti tuotteiden lanseeraus ja varsinkin tv-mainonta. 80-luvun tyyppisiä muotileluja olivat muun muassa pojille suunnattu Masters of The Universe -sarja He-Man -hahmoineen, jonka uskomaton suosio lelumarkkinoilla perustui juuri tv-sarjaan.

PAITSI TV-SARJOJA, 80-luvulla leluihin keksittiin liittää myös loputon määrä oheistuotteita, joilla lapset saatiin entistä sitoutuneimmiksi tiettyihin leluihin.

- Ehdottomia suosikkeja olivat pienet muoviset My Little Ponyt. Sain niitä vanhempieni mielestä ihan liikaa, sillä mummoni tapasi lahjoa minua niillä, muistelee **Anu, 28.**

- Joululahjaksi toivoin siten kaikenlaista oheiskrääsää poneihin liittyen. Näitä olivat muun muassa ponien kampaamo, päiväkotit, linna sekä muut rakennukset ja ponien vaatteet.

Eryteisesti muotilelut olivat kalliita, ja sen lapsetkin ymmärsivät.

- Muistan jotenkin hämärästi, kun jossain kaupan hyllyllä manguin uutta Barbieta ja äiti kertoi, kuinka kallis sellainen on. Mahtoiko olla jotain 150-200 markkaa. Nykylapselle euroissa ihan pikkusumma, mutta silloisissa markeissa omaisuus, kertoo **Tuula, 25.**

Lelut myös kehittyivät entistä hie-

nommiksi, esimerkiksi vauvanuket puhuivat ja muistuttivat entistä enemmän oikeita vauvoja.

- Minulla oli vauvanukke, joka oikeasti pissasi, kun sille juotti vettä, Tuula muistelee. Hienot ja kalliit lelut aiheuttivat myös kateutta.

- Muistelisin, että jonkinlaista kilpailua ponien määrästä oli. Monet olivat minulle kateellisia, sillä minulla niitä poneja oli oikeasti paljon, Anu kertoo.

MUOTILELUJEN OHELLA muutamat lelut nousevat klassikoiksi, jotka jaksavat viehättää lapsia vuosikymmenestä toiseen. Legot ovat tästä hyvä esimerkki. Varsinkin pojat muistelevat leikkineensä paljon legoilla, ensin suuremmilla Duploilla ja myöhemmin pienemmillä ▶

legoilla. Pojat rakensivat legoista esimerkiksi kaupunkeja, asemia ja satamia.

- Myöhemmin sitten tekniikkalegoista tehtiin kaikenlaisia autoja ja koneita. Erityisesti muistan suuren kauhakuorman, jonka rakensin, kertoo **Antti**, 27.

MYÖS BARBIE ON klassikkolelu, jonka suosio näyttää kestävän sukupolvelta toiselle.

- Meillähän oli myös se tilanne, että kun asuimme parhaiden lapsuuden kavereiden kanssa naapureina, ja keskimäinen talo oli iso pappila, niin meillä oli sitä lääniä leikkiä. Olimme kaikki hevostyttöjä, ja meidän Barbit lähtivät ratsastamaan ja kiersivät joka pihan, muistelee **Elina**, 28. Siellä me kyykimme niiden muovihevosten kanssa.

Barbien ensimmäinen myyntibuumi Suomessa koettiin 1960-luvulla. Barbie syntyi 1959, joten se tuli melko pian myös Suomen markkinoille. 1970-luku oli vaisumpaa myyntilukujen valossa.

”Erityisesti muistan kauhakuorman, jonka rakensin.”

sena Barbie- nukeilla leikkineet naiset saivat omia lapsia 80-luvulla, lähti Barbie-nukkejen myynti jälleen uudelleen nousuun. Samaan aikaan myös taloudellinen tilanne edisti lelukauppaa yleensäkin, kertoo Sari Malila Suomen Lelumuseosta.

BARBIEN JATKUVAN

suosion syyksi Malila näkee nukun kyyvin muuntautua ajan mukana.

- Barbie seuraa aikaansa. Kun muoti muuttuu, niin Barbiengin puvusto muuttuu ja kiinnostavuus säilyy, Sari Malila kommentoi 50-vuotisjuhlaansa juhlihan Barbien suosiota.

Historiansa aikana Barbie on saanut runsaasti myös kritiikkiä, erityisesti epäluonnollisen kauneusihanteen levittämisestä. 80-luvun leikkijät eivät syytä yksin Barbieta ulkonäköpaineistaan.

- En ainakaan tietoisesti ole traumatisoitunut siitä, että Barbiella on täydellinen vartalo. Ehkä se on sanellut jotain ihannevartalon mallia, mutta luulen, että kroppakompleksini olen perinyt jostain muualta, Elina pohtii.

KAIKKEIN KALLEIMMAT lelut eivät kuitenkaan välttämättä ole jääneet rakkaimpina mieleen 80-luvun lapsille. Muotileluja joko sovellettiin erilaisiin leikkeihin tai sitten perinteiset leikit veivät kuitenkin voiton. Hiekkalaatikkoleikit ovat jääneet mieleen niin pojille kuin tytöillekin.

- Hiekkalaatikkolla tuli viihdyttyä todella paljon kesäaikaan. Rakentelimme kaikenlaisia ratoja, joissa ajeltiin autoilla ja traktoreilla. Siirsimme hiekkaa kuorma-autolla nurkasta toiseen ja rakensimme ”kaivoksia”, kertoo Antti.

Rakkaimpiin leikkeihin ei siis välttämättä tarvittu kummoisia leluja.

-Hiekkalaatikkoleikit, joissa käytettiin yksinkertaisia leluja, mutta paljon mielikuvitusta, ovat jääneet rakkaimpina mieleen, muistelee Tuula. ■

Viidentoista villitys

Neljäkymmentä vuotta sitten, vuonna 1969, nuoret huusivat rauhaa ja rakkautta. Kaksikymmentä vuotta sitten, vuonna 1989, teinit suksivat permis päässä las-kettelurinteeseen. Tänäpä, vuonna 2009, etsitään informaatiotulvan keskeltä omia juttuja.

TEKSTI JA TAITTO:

Emmi Tuomisto

KUVAT: Emmi Tuomisto,
haastateltavien kotialbumit

Viisitoista on tärkeä ikä. Saa mennä töihin ja laki kohtelee aikuisena. Koulussa on aika pohtia tulevaisuutta ja varmistaa sopivan jatkopaikan saaminen.

Rippileirin jälkeen sukulaissetä vitsaillee naimaluvasta. Ollaan lapsuuden ja aikuisuuden häilyvillä rajoilla, keskellä kiihkeintä nuoruutta. Ihminen muuttuu.

Mutta niin muuttuu maailmakin. Nykyteini vakoilee ihastustaan irc-galleriassa ja purkaa tuntojaan netin lukuisilla keskustelupalstoilla. Ystävään otetaan

näppärästi yhteyttä mesessä. Toista se oli ennen, kun kirjevihkoja koulussa vaihdeltiin. Ihastuksen kuviakaan ei niin vain saanut ruudulle killumaan, vaan bongailu vaati väsymätöntä pyöräilyä mielitietyn talon liepeillä. Yhteydenotto ei onnistunut tekstiviestein, vaan oli odotettava koulun ohjelmallista juhlaa, konvaa.

Silti jotkut asiat ovat pysyviä. Kaverit ovat tärkeintä elämässä. Koulu vie aikaa.

Ja niin moni asia ärsyttää.

Satu Leinonen, 55
terveydenhuollon lehtori

”Yhteiskunnallinen liikehdintä oli kiihkeää”

Vuonna 1969 asuin Hollolan Salpa-kankaalla Lahden lähellä. Perheeseeni kuului vanhempien lisäksi neljä vuotta nuorempi sisko.

Harrastin partiota ja rippikoulun jälkeen olin aktiivisesti mukana seurakuntanuorten toiminnassa. Noihin aikoihin ihmisillä oli vähän harrastuksia, etenkin maksullisia. Suurin osa nuorista vietti aikaansa vain kavereilla tai pihalla, jotkut pyörivät kartsalla.

Itse en harrastanut musiikkia tai nuorisokulttuuria. Beatles oli tietenkin hyvä, ja moni seurasi myös paikallisia bändejä. Telkkarista tuli enimmäkseen perheohjelmia, mutta nuortenlehtiä oli jo silloin.

Koulussa oli kova kuri ja opettajat vaalivat perinteisiä arvoja. Viihdyn koulussa, vaikka suhtautuminen oli aika autoritääristä. Läksyihin meni minulla kauan aikaa päivittäin. Luokallamme oli hyvä yhteishenki, järjestimme omia juhlia, joissa oli tanssia ja syömistä.

En oikeastaan ollut vielä kiinnostunut pojista, mutta minulla oli muutama lyhyt seurustelujuttu, kun joku poika oli kiinnostunut minusta. Keskustelujen ja tekemisen kautta pystyin tekemään aloitteita, mutta ehkä enemmän odotin pojan lähestymistä.

Lahdessa oli tuohon aikaan aktiivinen Kopin aula, siellä saattoi seistä jopa satoja ihmisiä. Alaikäisille ei ollut muutakaan paikkaa, eikä ihmisillä ollut muutenkaan rahaa mennä mihinkään. Sieltä varmaan moni löysi seuraakin ja kokeili juomista. Silloin nuorten oli vaikea hankkia alkoholia. Oli mentävä Alkon tiskille ja tilattava. Omissa porukoissani tosin oltiin raittiita. Nykyään nuorten juominen vaikuttaa arkipäiväistyneen paljon.

Olin voimakkaasti kiinnostunut yhteiskunnallisista asioista. Nuorisokulttuuri teki tuolloin nousun, samoin hippiliike. Nuoret vastustivat so-

taa ja televisio toi nälänhädän lähelle. Käytettiin kireitä farkkuja ja haluttiin erottautua aiemmista sukupolvista. Minulle nuo vuodet olivat tärkeitä, ne rakensivat minusta sen, mitä olen nykyäänkin. Etsin oman identiteetin ja valitsin mihin uskon. Perheeni esimerkiksi ei ollut uskonnollinen.

15-vuotiaana elämä oli vielä huoleton. En miettinyt tulevaisuutta, enkä pelännyt mitään. Mielestäni nykynuoriin kohdistuu enemmän paineita ja lapsuus on lyhyempi. Nuorena en ollut ikinä laihduttanut, enkä useinkaan meikkaillut.

Maritza Tervo, 35 Johtava maatalouslomittaja

”En vielä miettinyt tulevaisuutta”

Vuonna 1989 asuin äidin ja hänen uuden miehensä kanssa Orajärvenkylässä, lähellä Sodankylää. Vanhempani olivat eronneet kaksi vuotta aiemmin, ja sisareni oli jo muuttanut pois kotoa. Kylässä oli vain 200 asukasta. Ostokset hoidettiin kauppa-autosta kahdesti viikossa.

Perheellämme oli muutama ravihevonen, ja niiden hoitaminen oli harrastukseni. Olisin halunnut myös ratsastustunneille, mutta siihen ei Sodankylässä

ollut mahdollisuutta. Laskettelu oli yleisesti suosittua. ”Kaikki” kävivät tuolloin laskettelemassa, paitsi minä.

Kuuntelin enimmäkseen suomalaisia bändejä, kuten Eppu Normaalia ja Popedaa. Minulle tuli Suosikki ja sitä luin ahkerasti.

Televisiota katsoin vain vähän. Elokvissa en muista käyneeni juuri koskaan.

Fanitin enemmänkin raviohjastajia, he olivat suuria idoleitani.

Koulua kävin kirkonkylällä ja koulumatka taitettiin oranssilla postiautolla. Koulun jälkeen menin usein yökylään kaverialle ja myös meille tuli kavereita yöksi. Joskus käveltiin kylänraitilla ja mentiin vanhempien poikien auton kyytiin. Sodankylä tuntui turvalliselta paikalta, eikä meille ikinä mitään käynyt-

kään.

Puhelimessa ei saanut puhua paljon, se oli kallista. Meillä oli myös autopuhelin, joka maksoi 10 000 markkaa.

Ensimmäisen kerran maistoin alkoholia 13-vuotiaana. Varastimme kotoani viinapullon ja purosta hörpittiin vettä lantringiksi. Myös tupakointi oli coolia, ja sitä yritin itsekin opetella.

Itse en ollut kiinnostunut yhteiskunnallisista asioista. Koulussani vain yksi tyttö oli eläinaktivisti ja kasvissyöjä. Kasvissyönti oli ihan luonnonsuojelijoiden puuhia. Otsonikadosta kyllä alettiin puhua, ja ponnekaasuja piti kaikkien vältellä.

Taisin olla aika lapsellinen. En miettinyt tulevaisuutta lainkaan, kunnes äitini kehotti minua hakemaan hevosenhoitajakouluun. 16-vuotiaana muutin sitten pois kotoa opiskelemaan.

Vuonna -89 lama ei vielä koetellut, meillä oli iso talo, autot, hevoset ja rahaa riittävästi. Myöhemmin äitini ja hänen miehensä menettivät koko omaisuutensa. Itsenäistyin äkkirysäyksellä, kun ei ollut enää kotia, jonne palata. Lamasta opin itsekin varovaiseksi, ostan kaiken käteisellä ja olen luopunut maatilahaaveistani, sillä en halua lainaa.

Jenni Käkönen, 15
koululainen

”Asioihin vaikuttaminen tuntuu vaikealta”

Asun Somerolla äidin, isän ja veljen kanssa, sisareni asuu omillaan.

Minulla ei ole mitään erityisiä harrastuksia, valokuvaan, kirjoitan, luen ja soitan kitaraa. Julkaisen kirjoittamiani runoja ja novelleita blogissani. Luen nuorten aikuisten kirjoja, mutta ei mitään teini-ihkutusta. Kavereideni keskuudessa etenkin lentopallo ja pianon soitto ovat suosittuja harrastuksia.

Musiikin suhteen olen monipuolinen, mutta lähinnä pidän indierockista. Kaverit suosittelivat minulle uusia bändejä antamalla linkin nettisivuille tai kuunteluttavat omasta Mp3-soittimestaan hyviä biisejä. Televisiota katson tosi vähän.

Koulussa olen kaikkien kaveri. Olen löytänyt uusia kavereita myös netistä. Olemme tutustuneet kotisivuilla, blogeissa ja irc-galleriassa. Monet olen

nähty liveinäkin, vaikka he asuvat muualla Suomessa.

Koulun jälkeen kavereiden kanssa istuskellaan Somerolla baarissa tai monitoimitalolla. Istutaan vaan ja puhutaan. Koneella tarkistan blogit päivittäin ja pidän samalla yhteyttä ystäviini, mutta esimerkiksi meseen kirjaudun vain noin neljä kertaa viikossa.

Minulla ei ole seurustelusuhdetta, mutta joillain on. Suhteet ovat perusteisuhteita, lyhyitä, erotaan ja palataan yhteen. Joku on löytänyt poikaystävän myös netistä.

Suuri osa porukasta juo ja poltaa säännöllisesti. Alkoholia ja tupakkaa on aika helppo saada. Joku hakee tai vanhimmalta näyttävä ostaa itse.

Minua kiinnostavat yhteiskunnalliset asiat, kuten ihmisoikeudet ja sananvapaus, mutta niille on vaikea tehdä mitään. Olisin halunnut liittyä

Amnestyyn, mutta olen alaikäinen. Uskon, että suuri organisaatio voi auttaa, ei se pilaakaan voi olla.

Erlaiset ideologiat ovat alkaneet nousta muotiin täällä peräkylläkin, mikä on hyvä. Olin itsekin vuoden kasvissyöjä, mutta se kävi tylsäksi. Ilmastomuutos huolestuttaa totta kai, me nuorethan siitä tullaan kärsimään. Silti tuntuu, ettei monia kiinnosta.

Itseäni kuitenkin eniten huolestuttaa oma tulevaisuus, mitä haluan opiskella ja mitä tehdä. ■

TARINOITA TAKKATULEN ÄÄRELLÄ

ANNUKKA SEPPÄVUORI

Muistan hyvin vuoden 1989 myllyriksen. Olin vasta 10-vuotias, mutta isäni työn kautta maailman tapahtumat tulivat lähelle. Jasser Arafatista tuli tarinoiden kautta tuttu hahmo. Arafatin Suomen vierailua kiinnostavampi tapahtuma oli tosin Lahden MM-kisat, joita katsoimme perheen kanssa sohvalla löhöten.

Joku hullu Jammu-niminen mies sieppasi ja tappoi kaksi ikäistäni tyttöä. Äiti varoitteli entistä enemmän lähtemästä vieraiden matkaan. Koulussa piti jatkuvasti opiskella uutta Euroopan kautta, kun maita syntyi kuin sieninä sateella.

Christer Pettersson tuomittiin Olof Palménin murhasta. Hänet vapautettiin pian ja hän sai sievoisen korvauksen kärsimyksistään, mutta itse uskoin hänen syyllisyyteensä. Olihan hänen rikostoverikseen epäilty ystävänsä muutamaa vuotta aiemmin räjäyttänyt Tukholman Tenstassa sijaitsevan

kotitaloamme vastapäätä sijaitsevan asuntonsa ja samalla itsensä. Tosin myöhemmin huhuttiin, että kyseessä oli tappoisku.

Yhtenä viikonloppuna emme veljeni kanssa voineetkaan lähteä isän luo. Hänen piti lähteä Saksaan, siellä purettiin jotain ajat sitten pystytettyä muuria. Tuliaisiksi saimme palan tuosta menneen ajan muistomerkistä ja runsaasti takkatulen äärellä kerrottuja tarinoita. Sellaisia, joissa ihmiset olivat ylittäneet muuria henkensä uhalla päästäkseen väärälle puolelle jääneiden rakkaidensa luo.

Baltiassa kuohui. Kaksi vuotta myöhemmin käytiin taistelua itsenäisyydestä. Matkalla hammaslääkäriin näin lööpin, jossa kerrottiin suomalaisen toimittajan loukkaantuneen Latviassa. Lapsenmieleni ei osannut ajatella, että kyseessä oli juuri siellä oleva isäni. Ovathan toimittajat, ja etenkin isät, immuuneja kaikelle pahalle.

Lapsuudesta paremmin mieleen ovat jääneet maailman tapahtumat sekä pienet, arkiset asiat. Maailma oli hyvä paikka, jossa ei koskaan tapahtunut mitään pahaa huolimatta siitä, että tarinat tulivat olohuoneeseen television välityksellä. Takkatulen äärellä keskusteltiin päivänpolttavista kysymyksistä, mutta tärkeintä oli yhdessäolo. Tulen äärellä oli turvallista.

Boheemien BERLIINI

Ainahan sinne on joku menossa. Nimittäin Berliiniin. Halpojen lentojen ja nuhjuisen itäblokkiromantiikan vuoksi kaupunki on jo tovin ollut nuorten matkailijoiden suosiossa. Tiensä Berliiniin ovat löytäneet myös nuoret suomalaiset taiteilijat.

TEKSTI JA TAITTO: Ann-Mari Huhtanen
KUVAT: Aarno Pirilä ja passiautomaatti

Pariisi, New York, Lontoo, Berliini. Jo vuosisatoja taiteilijoilla on ollut omat lemmikkinsä. Tuo taidemaailman place-to-be, todellinen pyhiinvaelluspaikka on kartalla sijoittunut milloin Eurooppaan, milloin Atlantin tuolle puolen. Kuten missä muussa tahansa, myös taiteessa seurataan uusia tuulia. Vaikuttaa siltä, että nuo uudet tuulet puhaltavat juuri nyt Berliinistä.

TAIDEHISTORIAN PROFESSORI Anika Waenerberg vahvistaa, että viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana Berliini on kirinyt kirkkaasti Pariisiin ja Lontoon ohi nykyaikaisen mekkana. Samaan kehitykseen on törmännyt nuorten taiteilijoiden kansainvälistymistä tutkiva kulttuuripolitiikan dosentti **Sari Karttunen**. Hän haastatteli tutkimustaan varten 15 nuorta suomalaista

tai Suomessa asuvaa kuvataiteilijaa. Kysyessään maailman taiteen keskuksen sijaintia, Berliini sijoittui kakkoseksi heti New Yorkin jälkeen. – Berliini on nyt jotenkin huulilla, Karttunen komppaa.

AIVAN YKSISELITTEISTÄ SYYTÄ sille, miksi Berliini on taidepiireissä pop, ei löydy. Useimmat selitykset liittyvät kuitenkin ainakin välillisesti historiaan ja palautuvat kaupungin menneisyyteen. – Idän ja lännen jaon romantiikka, kaupungin rosoisuus, kummallinen arkkitehtuuri ja sosialismin jäänteet houkuttavat, Sari Karttunen pohtii.

Muurin murtuminen ja Itä- ja Länsi-Berliinin yhdistyminen symboloi taiteilekin tärkeää demokratian toteutumista. Berliini oli kuin tyhjä taulu, sillä suljettujen ja jaettujen yhteiskuntien raunioille oli mahdollisuus rakentaa jotain aivan uutta. Samalla elvytettiin vuosikymme-

nien takainen urbaani ja salliva ympäristö.

NYKYÄÄN BERLIINI tunnetaan alakulttuureistaan ja marginaaliryhmistään. Metroissa ja junissa lehtiä myyvät punkkarit koirineen ovat tuttu näky jokaiselle Berliinissä käyneelle. Myös maahanmuuttajia on paljon; joidenkin laskujen mukaan Berliiniin on virrannut ihmisiä yli 180 kulttuurista.

Kahden erilaisen kulttuurin, mutta samaa kieltä puhuvien ihmisten yhdistäminen on kaikessa kaotisuudessaan luonut erilaisuuden hyväksyvän ilmapiirin. Alakulttuurit ja salliva yhteiskuntajärjestys taas tunnetusti ruokkivat luovuutta, joten missä vapaus, siellä myös taiteilijat.

KAUPUNGIN KOKOON NÄHDEN Berliinissä on tolkkuttoman paljon gallerioita.

Taiteelle vallattiin tilaa jo pitkin 90-lukua. Tuolloin tyhjiksi jääneet ja turhiksi käyneet byrokraatia-rakennukset saivat uuden käyttötarkoituksen taidekollektiivien käsissä. Gallerioita perustettiin yksinkertaisesti lukot murtamalla, ja edelleenkin katukuvaan ilmestyy uusia näyttelytiloja harva se päivä. Ei siis mikään ihme, että taide-elämän vilkkaas veti puoleensa myös Karttusen haastateltavia taiteilijoita.

– Monet selittivät kiinnostustaan Berliiniin sillä, että siellä on paljon gallerioita, taidemessuja ja taidekollektiiveja. Taiteen osalta tapahtuu jotain koko ajan. Monet haastatelluistani tunsivat myös useita kaupunkiin muuttaneita suomalaisia taiteilijoita.”

BERLIINISSÄ ON MYÖS halpa elää eivätkä työhuoneiden vuokrat hivo tavaita. Eräs Karttusen haastattelema

taiteilija kutsuikin itseään kulttuuripakolaiseksi ja Berliiniä kansainväliseksi pakopaikaksi. Hänen kansainvälistymisensä tostarina on taiteilijan itsensä mukaan yksinkertaisesti se, ettei hänellä ollut varaa tehdä taidettaan Suomessa.

TALOUDELLISTEN SYIDEN lisäksi maantieteellinen sijainti ja Suomen ”takapajuisuus” vaikuttavat muuttoluun. Globaali taidekenttä kun ei aivan vielä välttämättä ulotu Suomeen.

– Täällä ollaan ehkä vähän jälkijunnassa ja arvostetaan sellaista, mitä on hypetetty kertaalleen jossain muualla, Karttunen kertoo. Berliinissä taas ollaan tapahtumien keskipisteessä.

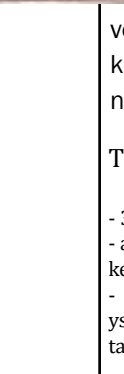
BERLIINIIN ei kuitenkaan lähdetä vain työmahdollisuuksien tai kansainvälisten

markkinoiden perässä. Sieltä ei välttämättä löydykään ostajia vaan ennen kaikkea keskustelukumppaneita.

– Joidenkin haastateltujen mielestä mielenkiintoisin taidekeskustelu käydään Berliinissä. Sieltä löytyy kasapäin kollegoi-

Gallerioita perustettiin lukot murtamalla.

ta, jotka painivat samojen ongelmien kanssa ja käsittelevät samoja aiheita töissään, Karttunen selventää. Berliiniin mennään ehkä ennen kaikkea hakemaan vaikutteita ja kehittymään taiteilijoina – syntymään uudelleen ja synnyttämään jotain uutta. ▶

Köyhyyden romantiikkaa

”

Berliini on suht ainutlaatuinen paikka. Se on vähän niinkun oma valtionsa Saksan sisällä. Mun mielestä se on tavallaan just sellainen mitä kaupungin pitäis olla tilana: vapaa ja hallitsematon mutta samalla toimiva. Tavallaan niin kuin kaikki käy, mutta ihmiset myös kunnioittaa toisiaan. Kulttuurikin on siellä helposti lähestyttävää. Se ei oo selasta et aa, nyt mä meen katsomaan kulttuuria ja laitan puvun päälle.

Jos mä vertaan mun elämää Berliinissä elämään Helsingissä, niin täällä mä teen vaan duuni-duunii ja sit juoksen moikkaa ystäviä. Berliinissä päivät ei täyty niin nopeesti, kun ei oo niin paljoa tuttuja tai niin sanotusti oikeita töitä. Luovuuden kannalta on tärkeätä, että istuu vaikka vaan kahvilassa piirtelemässä tai lukemassa. Et on välillä niin tylsää, että miettii et mitäs nyt. Silloin kelat lähtee kunnolla pyörimään.

Siinähän se just on, ettei siellä ole pakko käyttää koko elämää rahantekemiseen. Jos vaikka muna-koiso- tai pinaattikilo maksaa euron ja asut 200 euron huoneessa, niin ei kuukaudessa hirveesti mene rahaa. Toisaalta Berliinin köyhyyden romantiikka koskee vain tiettyjä ihmisiä tietyissä kaupunginosissa. Mun on helppo olla siellä köyhä, joten oon osa sitä huijausta. Jos ei oo velvoitteita, 8 hengen perhettä turkkilaisten tapaan tai sairasta isoäitiä, niin kyl siinä pärjää.”

Timo Wright

- 31-vuotias valokuvaaja
- asui Berliinissä puoli vuotta keväällä 2008
- urbaanien ympäristöjen ystävä, joka pohtii muuttoa takaisin Berliiniin

Erontekoja ja epäpaikkoja

”

Tässä kaupungissa on jotenkin jännittävä se, että täällä on paljon epäpaikkoja, tontteja, joilla kasvaa vaan heinää. Se on järjetöntä, ettei kaikkea ole suunniteltu loppuun asti. Samalla tilaa jää myös ajatuksille. Jos Berliiniä vertaa vaikka Pariisiin, missä viime vuonna asuin, niin sehän on yks ulkoilmamuseo. Siellä kaikki on rakennettu täyteen, eikä tilaa uuden ja impulsiivisen synnylle ole.

Oikeestaan Berliini on kuin monta erilaista kylää yhdessä, ja kaupunginosilla on omat identiteettinsä. Esimerkiksi mun kreuzbergiläiset kaverit ei varmaan koskaan käy Prenzlauer Bergissä, koska heidän mielestään siellä on niin erilainen ajatusmaailma. Siellä asuu ne hyvin toimeentulevat kolmekymppiset ja Kreuzbergissä ja Neuköllnissä köyhät taiteilijat. Kiinnostavaa onkin se, että kaupunki, joka aiemmin oli jaettu, on edelleen täynnä jakoja. Ihmiset pitää edelleen näitä muureja pystyssä omalla maailmankatsomuksellaan.

Kollegat ja ystävät on varmaan se suurin syy, miks tulin just Berliiniin. Vaikka aionkin juurtua tänne, mun työnäykymät on vielä Suomessa. Täytyy sanoa, ettei mulla ole hurjaa uranuomisviettiä, vaan enemminkin tää on se paikka, jossa työskentelen. On hyvä pitää toinen jalka Suomessa, eikä vain lähteä ja polttaa siltoja takanaan.”

Mimosa Pale

- 28-vuotias performanssitaiteilija ja kuvanveistäjä
- muutti Berliiniin viime syksynä valmistuttuaan Kuvataideakatemiasta
- pohti erakko-tyyppistä elämää mökillä vaihtoehtona Berliinille, mutta totesi olevansa siihen vielä liian nuori

Hedonismin mekka

”

Muutin Berliiniin koettuani lievän burnoutin liiallisesta työnteosta. Alkoi vaan tuntua siltä, että olisi aika keskittyä musan tekemiseen. Täällä on löytänyt luomisvimman, jota mulla ei Suomessa vältsyyn oo ollut. Pystyn kokeamaan asioita eri tavalla kuin vaikka Kalliossa, missä kaikki tuntee kaikki. Hienoo tällasessa suurkaupungissa on myös se, että voi vaan kadota, laittaa puhelimen pois päältä ja olla ulkopuolisenä tarkkailija ihan itsekseen.

Musakuvioiden kannalta täällä on hyvät mahdollisuudet. Klubit on auki kellon ympäri, ja täällä keikkailee paljon bändejä. Joku on kutsunut tätä hedonismin mekaksi ja ollut aika oikeessa. Ja kun täällä pyörii kaiken näköisiä taidehörhöjä, on helppo solmia kontakteja. Nyt just esimerkiksi etsin yhteen biisiin turkkilaista räppäriä.

Ihmisiä on ylipäänsä helppo lähestyä. Esimerkiksi yks aamu kun olin tulossa klubilta kotiin, poikkesin paikalliseen kulkukuppilaan. Jumahdin sinne sitten pitkälle puoleenpäivään asti turisemaan ja juomaan olutta samassa pöydässä istuneitten gambialaisen jonkin sortin hämäämiehen ja serbialaisen palkkasotilaan näkösen kaverin kanssa. Tällaisista random-tapaamisesta mä tykkään. Kun on kaukana normaaleista kuvioistaan, on helpompi keskittyä olennaiseen eli musan tekemiseen.”

Ville Pystynen

- 28-vuotias muusikko
- on asunut Berliinissä vuoden
- piipahtaa aika ajoin myös Suomessa soittamassa rumpuja helsinkiläisen Plutonium 74 -yhtyeen riveissä

Päivi Hännisen cornish rex -rotuinen Lumo muistuttaa kummituseläintä.

Hiirikissoja ja prinsessoja

Kesykissa on muuttanut navetoista kaupunkiasuntoihin, minkä myötä sen elämä on muuttunut melkoisesti. Osa kaupunkikissoista saa omistajaltaan ensiluokkaista palvelua samalla, kun osa niiden maalaisserkuista palvelee yhä perinteisissä tehtävissään.

TEKSTI, KUVAT JA TAITTO: Annukka Seppävuori

Ennen vanhaan kissa saalisti oman ruokansa. Ihmiseltä se saattoi saada ruoantähteitä ja kupin höyryävän lämmintä, vastalypsettyä maitoa sekä rapsutuksia. Maaseudulla kissa on edelleen usein hiirikissa, joka syö joko osin tai pääasiassa itse hankkimaansa ruokaa. Vielä 1980-luvulla kissoille oli kaupan yksi ainoa parempilaatuinen kuivaruoka, jota rotukis-saharrastajat toivat säkkikaupalla Pietarin näyttelyreissuilta. Pian alkoi kuitenkin teollisten kissanruokien voittokulku.

Nykyään eläinkauppojen hyllyt näyttävät kuivaruokia eri karvanpituuksille, hampaille, turkille ja eri ikäisille kissoille. Lisäksi eläinklinikoilla myydään lääkerookia eri sairauksia poteville kissoille.

— Kissa tunnetaan nyt paremmin kuin 20 vuotta sitten. Monet ongelmat ovat hoidettavissa oikeanlaisella ruokinnalla, kertoo **Pirkko Ylkänen-Heinonen**, Jyväskylän eläintarvikeliike Reporangan myyjä.

Aiemmin parempia ruokia ostettiin nimenomaan rotukissoille, joiden mää-

rä oli vielä pieni. Nykyään myös maatiaisten ruokaan ollaan usein valmiita panostamaan.

Kissatutkija **Mirjam Numminen** ei yhdy Ylkänen-Heinosen näkemykseen valmisruokavaihtojen kasvun autuaaksi tekevästä vaikutuksesta. Teollinen ruoka, erityisesti kuivaruoka, on hänen mielestään kaiken pahan alku ja juuri.

Numminen mukaan hiiri on kissan perinneruokaa. Hiiri sisältää 70 prosenttia vettä, 14 prosenttia proteiinia, 10 prosenttia rasvaa, ja vain hivenen ▶

hiilihydraattia ja kuitua. Tarvitsemansa hivenaineet kissa saa saaliinsa luista.

Nykykissan ruokavalio on kuitenkin kaukana hiirestä, vaikka jotkut asialle vihkiytyneet ostavat kissoilleen pakas-tehiiriä ainakin herkkupaloiksi ja jopa kasvattavat hiiriä kissojen ruoaksi. Peruskissa syö kuitenkin lihatiskiltä ostet-tua possua, nautaa, sydäntä, kieltä ja sisäelimiä, jolloin ruoasta jää puuttu-maan tärkeät hivenaineet sekä rasva. Numminen painottaakin ravintolisien, erityisesti kalsium- ja vitamiinilisan sekä omega 3 -rasvahappojen merkitystä.

Kissan ruoansulatuselimistö on hie-novarainen mekanismi, joka helposti kärsii virheellisen ruokinnan seuraukse-na. Kuivaruoassa on runsaasti hiilihyd-raatteja, joita kissa ei kykene hyödyn-tämään. Lisäksi kuivaruoikiin saatetaan lisätä halpoja kasviperäisiä proteiineja, jotka ovat kissalle yhtä tyhjän kanssa. Etenkin marketeissa myytävät kuivaruo-at sisältävät enimmäkseen viljoja. Halpa hinta hämää kuluttajaa, sillä kissan on syötävä enemmän saadakseen ruoasta kaiken tarvitsemansa.

Kuivaruoassa on vain noin 10 prosenttia koste-utta. Kissalta puuttuu luonnollinen juomisvietti, sillä luonnossa se saa tarvitsemansa nesteen saaliseläimen verestä. Liian hiilihydraatin saannin ja kuivumisen myötä kissan virtsa muut-tuu emäksiseksi, mikä on aiheuttanut kissoilla virtsavaivaepidemian. Lisäksi viljat altistavat allergioille.

Omille kissoilleen Mirjam Numminen antaa erilaisia lihoja, viljatonta purkki-ruokaa sekä kotiruokaa.

— Meillä on ollut kissoja yli 20 vuotta, eikä niillä ole koskaan ollut virtsakiviä, joten varmaan teemme jotain oikein, Numminen toteaa.

VAPAASTI ULKOILEVAN kissan sano-taan olevan onnellinen, mutta onnelli-suudella on hintansa. Kissa kohtaa ulko-na monenlaisia vaaroja: autoja, petoeläi-miä, kissavihaajia, sekä tietysti muita kissoja, joiden kanssa se ottaa yhteen. Koditonta uhkaa lisäksi talvipakkanen.

Eläinlääkäri **Markus Kiili** eläinklinik-ka Otsosta toteaa, että ulkoileva kissa on luultavasti sisäkissaa onnellisempi. Lajityypilliset olosuhteet voi kuitenkin luoda myös kerrostaloasuntoon.

— Ei sisällä kasvanut kissa osaa kai-vata ulos, se on sisällä ihan onnellinen. Leikki on kissalle saalistamista, ja ruok-ia voi mahdollisimman lajityypillisesti, kertoo Kiili.

Kissoille on tarjolla jos jon-kinlaisia virikkeitä erilaisten lelujen ohella: kiipeilypuita, pattereilla toimivia automaat-tileluja, jopa juoksupyöriä. Omistajan vastuulle jää var-mistaa, ettei kissa tylsisty tekemisen puutteessa. Mikään ei myöskään estä järjestämästä turvallisia puitteita kis-san ulkoilulle. Kissaa voi koiran tapaan viedä ulos valjaissa.

— Parveke kannattaa ehdottomasti verkottaa tai rakentaa ulkotarha, jos se on mahdollista, jotta kissa pääsee hais-telemaan ulkoilmaa, Mirjam Numminen suosittelee.

Ruotsissa säädettiin hiljattain laki, joka velvoittaa kissanomistajan verkot-tamaan parvekkeen, mikäli se on yli kymmenen metrin korkeudessa. Suo-messa moisesta voi vain haaveilla, sillä monella on ollut on-gelmia saada lupaa parvekkeen verkotta-miseen taloyhtiön hal-litukselta tai isännöitsijältä.

Verkotettujen parvekkeiden lisäksi Numminen kotoa löytyy muun muassa kissojen oma televisio. Hän on laittanut keittiön ikkunan alle lintulaudan ja ikku-nan äärelle pehmoisen pedin.

— Lintulaudalla käyvät myös oravat ja ilvekset. Kissat viettävätkin modernia tv-elämää, Numminen nauraa.

Virikkeiden ohella kissa tarvitsee turvallisia pesäkoloja. Ulkokissa voi va-lita soppensa vapaasti, mutta sisällä on ihmisen panostettava kissan oman rau-han luomiseen. Kissoja ei saisi olla liikaa tilaan nähden. Jokaisella tulisi olla oma,

turvallinen paikkansa, jossa mieli lepää.

— Meillä on kahdeksan kissaa kol-men kerroksen rivitaloasunnossa. Pe-säpaikkoja on tarpeeksi, mutta kissat käyvät edelleen välillä neuvotteluita keskenään, Numminen kertoo.

MARKUS KIILI aloitti uransa kunnan-eläinlääkärinä, jonka päätehtävä on hoitaa tuotantoeläimiä. Maaseudulla on tyyppillistä, että samalla kun hoidetaan lehmiä, pyytävät omistajat katsomaan kissoilla huomaamiaan vaivoja. Tänä päi-vänäkään ei ole harvinaista, että eläin-lääkäri suorittaa kollikissan kastroidin keittiön pöydällä lehmänhoidon lomas-sa. Kissan pää-tehtävä on pitää hiirikanta aisois-sa, mutta työkis-sasta saatetaan myös huolehtia.

”Ihmisillä on yhä kummallisia käsi-tyksiä kissoista.”

— Osa navet-takissoista saa hyvää hoitoa. Ne ovat usein sellaisia kissoja, joita ei ole varsi-naisesti hankittu. Ne ovat olleet vahinko-pentuja tai ilmestyneet pihapiiriin, jolloin niitä on alettu ruokkia.

Kissatuntemuksen kasvusta kertoo se, että Helsingissä toimii jo kaksi kis-saklinikkaa. Niin maalla kuin kaupungis-sa ongelma on kuitenkin usein se, ettei omistaja tunne lemmikkiään tarpeeksi. Moni ei esimerkiksi tiedä, että kissa täytyy rokottaa vähintään kissaruttoa vastaan. Koirilla oli 1990-luvulla maan-laajuinen penikkatautiepidemia, minkä ansiosta jokainen koiranomistaja tietää, että koira tulee rokottaa.

— Kun mediassa uutisoitiin kissarut-totapauksista Keski-Suomessa, tuotiin eläinklinikoille paljon kissoja rokotet-taviksi. Kissarutto ei kuitenkaan levin-nyt maanlaajuisesti epidemiaksi, joten moni ei edelleenkään tiedä rokotuttaa kissaansa.

Keski-Suomen eläinsuojeluyhdistyk-sen löytöeläinten sijaiskotina toimiva **Saila Tiainen** ei jaa Kiilin käsitystä pää-osin hyvinvoivista maalaiskissoista. Pen-nuista hankkiudutaan edelleen eroon hukuttamalla sen sijaan, että aikuiset leikattaisiin.

— Jopa koulutetuilla ihmisillä on edel-leen kummallisia käsityksiä kissoista. He kuvittelevat, että kissan pitäisi saada yhdet pennut, tai sitten kissoja ei leikata tunnesyistä, Tiainen päivittelee.

Tiainen katsoo, että kissanpitoon liittyvät ongelmat ovat korostuneet maaseudulla.

— Ei kaupungissa elä missään 40 kissan vapaasti lisääntyviä populaatioita. Ihan kuin maaseutu eläisi tässä asiansa omassa ajassaan.

Vaikka kissasta tiedetään nyt enemmän kuin 20 vuotta sitten, saa Tiainen edelleen neuvoa kissanomistajia samoissa asioissa. Monelle madottaminen, rokottaminen ja kissan leikkaaminen ovat uusia asioita, vaikka ne kuuluvat kissan perusterveydenhoitoon. 12 viikon luovutusikä on myös monelle vieras.

PÄIVI HÄNNISELLÄ on ollut kissoja jo kaksikymmentä vuotta. Nykyään hänen luonaan asuu maatiainen ja kiharakarvainen cornish rex, jonka ulkonäkö ja eloisa luonne hurmasivat hänet.

Pienlänhoitajana toimiva Hänninen on halunnut perehtyä kissanhoidon kiemuroihin.

— Ihan alkuun ostin kuivaruonan marketista, mutta kun kissa kotiutui, aloin lukea ja ymmärtää enemmän.

Hänninen kiinnittää huomiota ruoan ravintosisältöön ja tarvittaviin ravintolisiin. Nummisen oppien mukaan Hänninen ei vielä ruoki, vaan hänen kissansa syövät lähinnä kuivaruokaa ja teollista märkäruokaa. läkäs maatiainen saa lisäksi rasvahappoja sekä nivelrikkoisen eläimen ravintolisää.

— Olen kiinnostunut liharuokinnasta, mutten ole perehtynyt siihen tarpeeksi. Lihaa kissat saavat satunnaisesti.

Virikkeet on hoidettu kiipeilypuiden ja kissojen älypelien avulla.

— Meillä on muun muassa sellainen älypeli, jossa siirrellään palloja, Hänninen kuvailee.

Hänninen leikittää kissojaan noin puoli tuntia päivässä, mutta enemmän ne leikkivät keskenään.

Taloudessa on myös kaksi koiraa. Sekä kissat että koirat elävät lajityypillistä elämää.

— Kissat saavat juosta pöydillä, mutta koirille sitä ei suoda. Kissa on sellainen, että sitä pyrkii miellyttämään, ei päinvastoin, Hänninen nauraa. ■

LÄHDE:

NUMMINEN, MIRJAM: Kissallesi terveyttä ja pitkä ikää

Ylhäällä: Kissojen on hyvä kōlōtellä lintulaudan elämää seuraillen.

Oikealla: Päivi Hännisen Roope viihtyy kiipeilypuussa. Puinen älypeli tarjoaa virikettä.

Alhaalla: Mirjam Numminen kasvattaa burmia yli 20 vuoden kokemuksella.

Tavoitteena pienempi paha

Media yllätti jälleen. Alkuvuodesta julkaistu tutkimus kertoi, että ympäristötuhojen symboliksi kohonnut muovinen kauppakassi onkin mainettaan parempi. Suomen ympäristökeskuksen ja Lappeenrannan teknillisen yliopiston mukaan uusiomuovista valmistettu kassi kuormittaa ympäristöä vähemmän kuin puuvillainen kestopakassi. Onko meitä opetettu vuosikaudet väärin?

Tiedon lisääntyminen ei helpota kuluttajan oloa.

Tiedotusvälineet uutisoivat jatku-

vasti tutkimuksista, jotka kumoavat aiemmin saatuja tuloksia. Asiantuntijat kiistelevät keskenään, ja kuluttajalle satelee ristiriitaisia toimintaohjeita. Ilmastomuutosnosteessa myös yritykset ovat ujuttautuneet journalistisiin juttuihin jakelemaan omia neuvojaan.

Luonnon tilasta huolestunut kuluttaja haluaisi vain tietää, miten olla ympäristön kannalta mahdollisimman hyvä ihminen.

KULUTTAJATUTKIMUSkeskuksen tutkimusprofessori **Eva Heiskanen** ymmärtää kuluttajan ahdingon.

Median esittelemien tietojen ristiriitaisuus on hänen mukaansa osittain seurausta siitä, etteivät kaikki uudet toimintatavat sovi saumattomasti nykyiseen järjestelmään. Hän tarkoittaa, että esimerkiksi muovipusseja tarvitaan roskapusseiksi niin kauan kuin ihmiset tuottavat nykyisiä määriä sekajätettä.

Kuluttajan pitäisikin ymmärtää, miksi ristiriitoja on.

– Ensinnäkin, lopullista totuutta ei välttämättä ole. Toiseksi, lopullisen tieteellisen totuuden etsimisen takana on vähän tietynlaista tarkoitushakuisuutta.

Tarkoitushakuisuudella tutkija viittaa

Kuluttamisen
ympäristövaikutuksista
on saatavissa paljon
tietoa, mutta usein eri
lähteet ovat ristiriidassa
keskenään. Ketä
vastuullisen kuluttajan
pitäisi kuunnella,
ja mikä on lopulta
ympäristön kannalta
tärkeintä?

TEKSTI, KUVAT JA TAITTO:
Minna Kurvinen

kemianteollisuuteen, jonka mielestä aineiden riskit on todistettava, ennen kuin niiden käyttö voidaan kieltää.

Ristiriitaista tietoa aiheutuu Heiskasen mukaan myös siitä, että tutkijoiden tavoitteena on haastaa aikaisempia tutkimuksia. Lisäksi kuluttajaa hämmentävät tutkimukset, jotka kertovat esimerkiksi biopolttoaineiden valmistukseen kuluvan fossiilisia polttoaineita.

- Sehän johtuu tietenkin siitä, ettei vielä ole niitä biopolttoaineita, joita voitaisiin käyttää.

Heiskasen mielestä kuluttaja voisi hyvillä mielin ajatella, että jos tekee

edes sinnepäin oikein, se toimii signaalina yrityksille ja poliittisille päättäjille. Tärkeitä ovat teot, jotka kyseenalaistavat jatkuvan kulutuksen kasvun.

YKSITTÄISEN KULUTTAJAN tärkein ekoteko on Heiskasen mielestä muiden motivoiminen mukaan ympäristönsuojeluun. Se onnistuu hänen mielestään parhaiten lähipiirissä.

- Omissa verkostoissaan tietää, miten asiat kannattaa esittää.

Heiskasen mukaan moni kuluttaja on ympäristönsuojelun kannalla mutta ei ole valmis käyttämään uusiin tuotteisiin

enemmän rahaa, koska on epävarma niiden toimivuudesta. Kynisyys onkin seurausta voimattomuuden tunteesta.

Heiskanen uskoo, että kynisyyden tunne vähentyisi, jos kuluttajat ajattelisivat asioita pienemmässä mittakaavassa. Hän ehdottaa, että asioita tarkasteltaisiin koko maailman sijasta esimerkiksi aluetalouden näkökulmasta.

- Kuluttaja vastaan globaali ilmastomuutos on kuin kirppu vastaan elefantti. Omien toimiensa vaikutuksia ei näe.

Jos kuluttaja saa houkutelua vaikka työpaikkansa mukaan ympäristötalkoi

siin, yhteisö voi huomata tuloksia muun muassa jätemäärien pienentymisenä. Omat yksittäiset ympäristöteot siinä rinnalla toimivat kannustavina viesteinä muille kuluttajille.

HEISKASEN NÄKEMYKSET saavat tukea myös vihreää kuluttamista tutki-
neelta **Johanna Moisanderilta**, joka työskentelee markkinoinnin professorina Helsingin kauppakorkeakoulussa. Hänen mukaansa on erittäin tärkeää, että yksilö omaksuu kuluttajan roolin-
sa lisäksi myös aktiivisen kansalaisen roolin.

Ympäristövastuunsa tunteva kansalainen pyrkii vaikuttamaan poliittisiin päättäjiin toimimalla erilaisissa yhteisöissä, kuten yhdistyksissä ja työpaikalla. Voimakkaina jyllääviin vähittäiskaupan ketjuihin ei pelkkä yksin ponnistelu pure.

– Ei ole kauhean kestävää, että yrittää vaikuttaa vain kukkarolla. Toki yksittäisenkin ihmisen on tärkeää pitää asioita keskustelussa ja tehdä niin, mikä tuntuu oikeimmalta, hän huomauttaa.

MUTTA MIKÄ SITEN on eniten oikein? Lehtiä lukiessa kuluttajalle tulee hel-

posti sellainen olo, että tekee mitä tahansa, tekee aina väärin.

Esimerkiksi kasviksia pitäisi suosia sekä oman terveyden että ympäristönsuojelun edistämisen tähden. Ulkomaisia tomaatteja ei kuitenkaan saisi ostaa, koska niiden kuljettamisesta aiheutuu päästöjä. Toisaalta kotimaisten tomaattien tuottaminen kuluttaa talviaikaan paljon energiaa, mikä sekin on ilmaston kannalta huono juttu.

Syylisyys vihanestiskin äärellä kasvaa.

Vanhempi tutkija **Jari Lyytimäki** Suomen ympäristökeskuksesta sanoo, että syylisyydentunto on tiettyyn rajaan asti vain hyväksi.

– Se on kuluttajalle tärkeä motivoiva tekijä, joka kannustaa miettimään sellaisia asioita, joita helposti pidettäisiin itsestään selvinä.

Liika syylisyys ei kuitenkaan kannata.

– Jos vaihtoehtoja ei ole tarjolla, energia kannattaa suunnata muihin asioihin ja etsiä muita vaikuttamisen kanavia.

YMPÄRISTÖN SUOJELEMINEN edellyttää Lyytimäen mukaan tietynlaista ennakkoluulottomuutta, sillä tutkijoiden tekemät tuotteiden perusteelliset elinkaariarviot saattavat joskus tuottaa ennako-oletusten ja arkijärjen vastaisia tuloksia.

Lyytimäen mielestä kauppakassien kaltaisiin pikkuasioihin taker-
tuminen voi olla ympäristönsuojelun kannalta jopa haitallista.

– Kuluttaja voi turhautua ristiriit-

taisesta tiedosta ja ajatella, onko hänen valinnoillaan mitään merkitystä.

Vanhempi tutkija myöntää, että tiedon lisääntyessä epävarmuuskin usein lisääntyy. Hän tarjoaa ristiriitojen kanssa painiskelevälle kuluttajalle ratkaisuksi omien kulutusmotiivien pohtimista.

– Tärkeintä on miettiä, millaista kulutusta haluaa toteuttaa: mitä tarvitsee ja millaisia vaihtoehtoja on tarjolla. Kannattaa myös pohtia, onko oma ostopäätös suoraa tai välillistä seurausta mainonnasta. ■

LÄHDE:
www.ymparisto.fi

Omat ympäristöteot toimivat kannustavina viesteinä muille.

FAKTA

Valitse kassisi fiksusti

– Osta täysiä kassillisia ja käy harvemmin kaupassa. Ylimääräiset kauppareissut autolla kumoavat kasvivalinnan vaikutukset.

– Käytä kevyitä jätepusseja ja lajittele biojätteet. Jätteiden lajittelua tehostamalla vähennät sekajätepusien tarvetta.

– Käytä jo ostamasi puuvillakassit loppuun ja hanki niiden tilalle keinokuituisia tai kierrätysmateriaalista valmistettuja kestokasseja.

– Kieltäydy ilmaisista kasseista.

– Jos kuitenkin ostat kertakäyttöisen muovikassin, käytä sitä useita kertoja ja hyödynnä kulunut kassi sekajätetepussina.

LÄHDE: Suomen ympäristökeskus: Ostokassien ilmastovaikutusten vähentäminen (2009).

Piiperryksestä koko kansan asiaksi

Ympäristötietoisuus lähti nousuun 1980-luvun loppupuolella, jolloin siitä kiinnostuivat valtiot ja kansainväliset järjestöt. 1987 ilmestyi YK:n alulle panema Brundtlandin raportti, joka vaati maailmalta kestävää kehitystä.

Kahta vuotta myöhemmin Suomi solmi Neuvostoliiton kanssa kahdenväliset öljyntorjunta- ja ilmansuojelusopimukset. Samaan aikaan tiedotusvälineissä puhuttivat otsonikerrosta tuhoavat freonit, joita oli muun muassa deodoranttipullojen ponnekaasuissa.

Ihmisten arki kytkettiin maailmanlaajuisiin ympäristöongelmiin.

Ympäristötietoisuutta pidettiin kuitenkin vielä 1980-luvun lopussa pienen piirin viherpiiperryksenä. Vähitellen yhteiskunnallinen ilmapiiri alkoi vapau-

tu ja suhtautuminen vihreään kuluttamiseen muuttua. Markkinoille ilmestyi ympäristöä vähemmän kuormittavia tuotteita, ympäristölakeja tiukennettiin ja media piti ympäristöaiheita esillä.

Internetin yleistyttyä kuluttajan yhteiskunnalliset vaikuttamismahdollisuudet paranivat. Tarjolla alkoi olla myös aiempaa moniäänisempää tietoa; yksittäisten auktoriteettien valta oli murtunut. ■

LÄHTEET:

Tutkimusprofessori Eva Heiskanen Kuluttajatutkimuskeskuksesta
Vanhempi tutkija Jari Lyytimäki Suomen ympäristökeskuksesta (Syke)
Ahonen, Sanna : Vihreän kuluttajan monet kasvot. Teoksessa Arkielämän ympäristöpolitiikka (2006).
www.ymparisto.fi/ymparistosopimukset.

Konkretia kiinnostaa

Yhteiskunnan määrätietoinen paistelu on viime vuosina saanut Jyväskylässä asuvan **Katariina Kiviniemen** kiinnittämään aiempaa enemmän huomiota ympäristötietoiisiin valintoihin. Hän lajittelee jätteensä niin hyvin kuin se hänen taloyhtiössään on mahdollista ja välttää turhia ostoksia kirpputorillakin.

Hiljattain valmistuneen puheterapeutin mielestä yhteiskunnan kuuluu myös pitää huolta siitä, että ekologisuus on käytännössä mahdollista. Esimerkiksi kierrättäminen pitäisi tehdä mahdollisimman helpoksi, jotta vastuu ei jäisi kuluttajalle.

- Itse en lähtisi joka viikko polkupyörällä viemään pahveja monen kilometrin päähän. En edes tiedä, missä täällä on kierrätyspisteitä, hän havainnollistaa monelle kuluttajalle tutun ongelman.

TIEDOTUSVÄLINEILLÄ on Kiviniemen mukaan suuri rooli ympäristötalkoissa. Hänen mielestään yksi uutinen, kuten ihmetystä herättänyt kauppakassitutkimus, ei vielä saa ihmisiä muuttamaan toimintatapojaan. Ilmastomuutosuutisointi on hänen mielestään onnistunut esimerkki pitkäjänteisestä asioiden esillä pitämisestä.

Lukijana Kiviniemi kaipasi enemmän sellaisia juttuja, jotka helpottavat kulutusvalintojen tekemistä. Hän ehdottaa, että numerotiedon hyödyntäminen ja asioiden kytkeminen ihmisten arkeen auttaisivat ymmärtämään omien tekojen vaikutuksia paremmin.

Kiviniemi haluaa tietää, montako litraa vettä tuotteen valmistamiseen on tarvittu tai millaisia ihmisiä ovat luomuviljelijät, joiden toimintaa pitäisi tukea.

- Kun asiat olisivat konkreettisia, se saisi muuttamaankin omaa käyttäytymistään.

Ympäristönsuojelun lähettilääksi Kiviniemi ei itseään miellä. Hän sanoo olevansa "tosi huono saarnaamaan".

- Jos muut vaikka ostavat kertakäyttöastioita, en puhu mitään. Jokainen tekee omat päätöksensä. Minä teen oman osani, en muuta voi. ■

Katariina Kiviniemi kierrättää.

Jaakko Nuorva välttää autoilua.

Ekologisia elintarvikkeita?

Yksilön vastuu ohjaa valintoja

Kulutuskriittiseksi itsensä määrittelevä **Jaakko Nuorva** pyrkii aina tekemään ympäristöä mahdollisimman vähän kuormittavia valintoja.

Hän suosii lähiruokaa, lajittelee jätteensä ja välttää yksityisautoilua. Lomalennolle häntä on turha houkuttaa.

Nuurva myös kasvissyöjä. Hän siirtyi runsas vuosi sitten vegaaniseen ruokavaliioon, mikä tarkoittaa, ettei hän käytä mitään eläinperäisiä tuotteita.

Ympäristöasiat ovat mietityttäneet Nuorvaa siitä lähtien, kun maailmanlaajuiset ympäristöongelmat tulivat puheeksi lukion maantiedon tunnilla. Hän siirtyi ekologisempaan elämään yksi asia kerrallaan.

- Ei tämä ole mikään on/off-juttu, että olisin ennen ollut täysin piittaamaton ja nyt täysin valaistunut.

Kuluttamisen ympäristövaikutuksia koskevasta ristiriitaisesta tiedosta ei ole tullut jyväskyläläiselle ongelmaa, sillä hän ratkaisee epäselvät tilanteet varovaisuusperiaatteen avulla.

- Jos on epäily, että jokin asia on ympäristön kannalta hyvin harmillinen, pyrin välttämään sitä kokonaan.

YKSILÖETIIKKA on filosofiaa ja yhteiskuntapolitiikkaa opiskelevalle Nuorvalle tärkeää. Hän arvostaa Immanuel Kantin kehittämää periaatetta, jonka mukaan yksilön pitäisi toimia niin, että hänen toiminnastaan voitaisiin johtaa yleinen periaate.

Nuurva myöntää olevansa hieman pessimistinen ympäristön tulevaisuuden suhteen mutta sanoo silti uskovansa, että omilla kulutusvalinnoillaan ja muita ympäristönsuojeluun kannustamalla voi vaikuttaa.

Sen sijaan epäillen Nuorva suhtautuu kuluttajien ja kansalaisjärjestöjen mahdollisuuksiin vaikuttaa päättäjiin vetoomuksilla.

- Toisaalta, ehkä vielä ei vain ole nähty vetoomuksia, joiden takana olisi tarpeeksi suuri joukko kansalaisia. Ehkä tämäkin tapa vaikuttaa saa lisää tehoa ympäristötietoisuuden leviämisen myötä. ■

Kuin metsään huutaisi

Matti Liimatainen on huolissaan siitä, ettei Suomessa pidetä metsistä tarpeeksi huolta.
KUVA: Greenpeace/Tahvanainen

Ympäristöjärjestöjen jäsenmäärä on moninkertaistunut 20 vuodessa. Samalla radikaalit aktivistit uhkaavat kuolla sukupuuttoon.

TEKSTI, KUVA JA TAITTO:
Heinimajja Hirvonen

Talaskankaan metsä Savon ja Kainuun rajamailla rytisee, kun 15-vuotias mielenosoittaja **Matti Liimatainen** hiihtää poliisia pakoon minkä suksistaan pääsee. Takaa-ajo päättyy puuhun. Luonto-Liittoon muutamaa vuotta aikaisemmin liittynyt Liimatainen hätäntyy poliisiin alkaessa hakata häntä suksisauvalla. Nuori mies

antautuu ja päätyy putkaan ensimmäistä kertaa elämässään. Pelon ja kiukun lisäksi hänen takaraivossaan jyskyttää kolmaskin ajatus. Metsät on pelastettava, hän on entistä varmempi siitä.

TALASKANKAAN metsähakkuut talvela 1988–1989 oli yksi ensimmäisistä radikaaleista mielenosoituksista suomalaisen luonnon puolesta. Ympäristökysymykset olivat olleet Suomessa esillä aikaisemminkin. Ensimmäinen luonnon-

suojeluyhdistys perustettiin jo vuonna 1938. Toiminta oli vielä tällöin maltillista ja keskittyi lähinnä kansallispuistojen perustamiseen ja valistustyöhön.

Kansalaisten keskuudessa vihreä liikehdintä käynnistyi vasta 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa Kojjärven kuivatushankkeen myötä. Meni kuitenkin vielä muutama vuosi ennen kuin Suomessa nähtiin radikaalia ympäristönsuojelua. Se rantautui Suomeen Greenpeacen toimiston myötä syksyllä 1989.

Greenpeacen ensimmäisessä iskussa aktivistit tunkeutuivat Sunilan sellutehtaaseen, patosivat tehtaan jätevesikaanalin ja kahliutuivat sen ylimenevän sillan kaiteisiin. Järjestön harmiksi mediaa kiinnosti enemmän iskun tekniset yksityiskohdat kuin se, mitä vastaan ympäristöjärjestö protestoi. Tämä suhtautumistapa on leimannut myös järjestön myöhempiä kampanjoita.

- Kyllä se tuntuu edelleen pahalta, kun taistelee väkivallattomasti hyvän asian puolesta ja poliisi raahaa putkaan, Greenpeacen palmuöljy- ja metsävastaavana nykyisin työskentelevä Matti Liimatainen, 35, toteaa.

15-VUOTIAANA

tehty putkareissu ei jäänyt hänen ainoakseen. Liimatainen istui putkassa luonnon puolesta myös

18-vuotissyntymäpäivänään. Uransa aikana hän on saanut muutamia tapouhkauksia, ja kerran Metsähallituksen työntekijä on pahoinpidellyt hänet.

- Uskon, että metsien suojelu herättää suomalaisissa enemmän tunteita kuin mikään muu ympäristökysymys. Metsäsektori tekee parhaansa, että julkisuudessa leviää mahdollisimman vääristynyt kuva aktivisteista.

Liimataisen mielestä Greenpeacen tavoitteita liioitellaan ja uskotellaan, että ne tulevat ulkomailta. Samalla metsätalouden ekologisia vaikutuksia vähätellään.

JYVÄSKYLÄLÄINEN Sanna Hallman, 25, sovittaa pariakymmentä munakenna jääkaappiin. Luomuruokapiirin jokakuinen ruokalähetys on saapunut. Hallman ostaa Luomuruokapiirin kautta perusruokatarvikkeet tukien samalla

keskisuomalaista maataloustuotantoa. Luomuruoan suosimisen lisäksi nainen kierrättää, maksaa tuulisähköstä, suosii mieluummin polkupyörää kuin joukkoliikennettä ja ostaa vain sitä, mitä todella tarvitsee. Se tarkoittaa, ettei hänellä ole tietokonetta tai televisiota. Olohuoneen pöytäkin on itse rakennettu.

Vaikka ympäristö on Hallmanille yhtä

Sanna Hallman haluaa olla aktiivinen vain oman päänsä sisällä.

tärkeä kuin Liimataisellekin, vaikuttamiskeinoiltaan he ovat kuin yö ja päivä. Hallman nimittäin kieltäytyy ehdottomasti tuputtamasta vihreää aatettaan muille. Hän ei osallistu kampanjoihin, vaan on ympäristöjärjestöjen toiminnassa mukana vain maksavana kannattajajäsenenä.

- Radikaaleinta, mitä olen tehnyt, on ollut Luonto-Liiton Älä osta mitään -kampanja. Olen jakanut marketin pihalla ihmisille arpoja, joiden pääpalkintona on ollut lippu ilmaisokonserttiin tai halaus, Hallman muistelee.

Viiteen eri ympäristöjärjestöön kuulunut Sanna Hallman ei ole halunnut liittyä Greenpeaceen. Hän näkee sen toiminnan itselleen liian radikaalina.

SUOMALAISTEN asenteet järjestöä kohtaan muuttuivat alkuinnostuksen jälkeen negatiiviseksi, kun huomattiin,

ettei se puutu pelkästään kansainvälisiin ongelmiin, vaan kritisoi myös kotimaista ympäristöpolitiikkaa.

Helsingin Greenpeacen toimiston ensimmäinen puheenjohtaja **Matti Wuori** on todennut, että Suomi poikkeaa viranomaisuskossaan ja sitoutumattomien kansalaisjärjestöjen vieroksunnassaan kaikista muista EU-maista. Hänen mukaansa 1990-luvulla oli ennenaikaista ja hullunrohkeaa juurruttaa toisina-

ajattelua tänne ruotua ajattelun koti-maahan.

Greenpeacen huonosta maineesta kielii sekin, että WWF:llä, Maailman Luonnonsäätiöllä ja Luonnonsuojeluliitolla on useita suomalaisyrityksiä yhteistyökumppanina. Greenpeacella ei ole yhtään.

Matti Liimatainen puistelee päätään Greenpeacen maineelle.

- Mielestäni

meidän pitäisi olla entistä radikaalimpia. Ympäristöongelmat pahenevat koko ajan. Tarvitsisimme enemmän määrätietoista toimintaa ratkaisemaan niitä.

VIIMEISIMMÄSSÄ palmuöljyn käyttämisestä vastustavassa kampanjassaan Liimatainen jakoi orankipuku päällään Helsingin keskustassa tietoa palmuöljyn käytön sademetsiä tuhoavasta vaikutuksesta. Puihin kahliutuvia metsäaktivisteja näkee enää harvoin. Nykyisin aktivistit vaikuttavat markkinavoimien kautta ja ovat suoraan yhteydessä metsäteollisuuden asiakkaisiin.

Metsäfirmoissa on kokonaisia osastoja ja kymmeniä työntekijöitä, jotka toimivat kestävyys- ja ympäristöasioiden parissa. Liimataisen mukaan ongelmana on, että käytännössä ympäristöasioiden eteen tehdään hyvin vähän.

- Jos verrataan parinkymmenen vuoden takaiseen, silloinhan metsäteollisuus teki vesien- ja ilmastonsuojelussa kaikki merkittävimmät ratkaisut.

Sanna Hallman nyökyttelee. Tässä ▶

asiassa hän on Liimataisen kanssa samaa mieltä.

- 20 vuotta sitten oli poikkeuksellista olla radikaali. Tekojen pitää muuttua koko ajan entistä näyttävämmiksi, jotta ne herättävät mielenkiinnon. Se ei välttämättä ole hyvä asia.

Hallman uskoo, että parikymppisiin nuoriin voi vaikuttaa parhaiten puhumalla hienovaraisesti. Biologiaa opiskeleessaan hän on ymmärtänyt, ettei tämän vuosituhannen ympäristöongelmiin ole olemassa yksinkertaisia ratkaisuja. Tiedon lisääntyminen on vaikuttanut hänen omaan toimintaansa. Lukioikäisenä hän oli vielä täysvegaani, joka ei suostunut vastustelematta astumaan henkilöautoon.

- Nyt olen ymmärtänyt, etteivät asiat ole niin yksiselitteisiä. Esimerkiksi vegaanina eläminen on periaatteessa mahdotonta. Tarkasti ottaen en voisi vegaanina ostaa kaupasta edes luomua, koska kaupat tukevat lihankuljetuksia.

GREENPEACEN Suomen toimisto jouduttiin lopettamaan kymmenen vuoden toiminnan jälkeen vuonna 1997, koska toimintaa rahoittavia kannattajajäseniä ei ollut tarpeeksi. Nykyisin Suomen toimisto on osa Pohjoismaiden Greenpeacea.

Kun Liimatainen aloitti työnsä Greenpeaceessa vuonna 2000, suomalaisia jäseniä oli kolmisen tuhatta. Nyt niitä on 26 000. Todellisuudessa valtaosa jäsenistä on Hallmanin kaltaisia hiljaisia kannattajia, jotka joko eivät jaksaisi tai eivät ilkeä osallistua Greenpeacen tempauksiin.

- Sillä tavalla tuskin ratkaistaan maapallon ympäristöongelmia. Ympä-

Greenpeace antoi Matti Liimataisen johdolla tulosvaroituksen vanhoja metsiä hakkaavalle Stora Ensolle. KUVA: Greenpeace/Snellman

ristöongelmat ovat tänä päivänä niin suuria, ettei niistä selvitä vaihtamalla hehkulamppuja energiansäästölampuihin, Liimatainen tykittää.

LIIMATAISEN mielestä pahinta ympäristöongelmissa on hiljaisuus. Se ettei kukaan tee mitään. Hänen mukaansa radikaalia toimintaa tarvitaan ravistelemaan luutuneita käsityksiä ja pakottamaan päätöksentekijät ottamaan kantaa. Ilman Greenpeacea Suomen metsissä näyttäisi todennäköisesti nyt hyvin erilaiselta.

LÄHTEET:

Borg, Pekka: Herättäjät, tulenkantajat ja muutoksetekijät - Luonnonsuojelun voimahahmot Suomessa. (2008)

Greenpeace: Häirikkö Lintukodossa: Suomen Greenpeace 1989-1998. (1998)

Määttä, Kaarina: Vihreä sukupolvi uuden elämäntavan airuena Suomessa. Teoksessa Arkielämän ympäristöpolitiikka. (2006)

Tekniikka & Talous (6.2.2009)

- Uhanalaisia eliölajeja olisi paljon enemmän ja suojeltua metsää vähemmän. Pahimmillaan olemassa olevia vanhojen metsien suojelualueita saatettaisiin hakata. Tällaisia puheenvuoroja on vakavalla naamalla moni keuplainen ja metsäteollisuuden edustaja esittänyt, Liimatainen luettelee.

HÄNELLÄ ITSELLÄÄN on toisinaan huono omatunto siitä, että hän omistaa kaksi autoa ja joutuu lentämään työnsä puolesta. Kuten monet saattaisivat luulla, Liimatainen ei pöde huonoa omatuntoa sen takia, että hän olisi riistämässä meiltä suomalaisilta yhtä pääelinkeinoistamme - metsänhoitoa.

- Metsähallitus on pelotellut omat työntekijänsä kylvämällä tällaisia perättömiä ennakkoluuloja. Todellisuudessa Suomessa on paljon metsää hakattavana ja metsälalla suuri työvoimapula. Täällä haetaan koko ajan uusia metsäkone- ja rekkakuskeja, ja nuoret metsät huutavat hoitoa.

Matti Liimatainen aikoo jatkaa väkivallatonta, mutta periksiantamatonta kamppailuaan ympäristön tuhoajia vastaan Greenpeacen vaatteissa. Tulevaisuuden tavoitteekseen hän näkee palmuöljypohjaisen biodieselin käytön lopettamisen Suomessa polttoaineena. Yöunet voisivat mennä siinä tapauksessa, jos hän ei jaksaisi enää taistella. ■

”Aggressiivinen, konfliktihakuinen ja keinoja kaihtamaton”

Metsähallitus näkee, että Greenpeace on saanut muita ympäristöjärjestöjä vähemmän aikaisiksi kotimaisissa metsissä ja kääntänyt suomalaisia jopa luonnonsuojelun vastaiseen asennoitumiseen. Sen näkökulmasta Greenpeace hankaloittaa toiminnallaan metsätalouden hoitoa.

- Laajakantoisempia on-

gelmiä aiheutuu siitä, kun Greenpeace välittää metsätaloudesta perusteetonta ja kohtuuttoman negatiivista kuvaa maailmalla. Resursseja joudutaan käyttämään kannanottojen oikomiseen, Metsähallituksesta todetaan.

Metsähallituksen mukaan Greenpeace ei ole halunnut sitoutua yhteistyöhön, jossa

asioita tarkastellaan monipuolisesti.

- Metsien käytössä ja hoidossa tulee ottaa huomioon monimuotoisuuden säilyttämisen ohella myös sosiaaliset ja taloudelliset näkökohdat eli sovittaa yhteen kaikki kestävyden osa-alueet, Metsähallitus muistuttaa.

Metsähallituksen kannalta olisi parempi, jos Green-

peace kiinnittäisi huomionsa muualle.

- GP:n kannattaisi kohdentaa resurssejaan laajoihin ja haastaviin ympäristökysymyksiin, kuten Itämeren suojeluun, Metsähallitus vinkkaa. ■

Tämä juttu edustaa Metsähallituksen yleistä kantaa. Siksi sitaateissa puhuu Metsähallitus, eikä kukaan nimellä mainittu työntekijä.

Kaasua, energiakomissaari Piebalgs!

Jyväskylän putket kuljettavat pääasiassa kaukolämpöä. Venäjältä Suomeen saapuvat kaasuputket ulottuvat vain Pirkanmaan korkeudelle.

Ukraina on kuin kuuluisa Huittisten hullu mies, se syö enemmän kuin tienaa. Maalla on toistuvia hankaluuksia maksaa velkansa venäläisen Gazprom-yhtiön toimittamasta maakaasusta. Ukrainalla on kuitenkin valttikortti hihassaan, maan läpi kulkevat kaasuputket. Silti mustapekka näyttää jäävän Ukrainan käteen.

TEKSTI JA KUVAT: Ville Jalonen

TAITTO: Heinimaija Hirvonen ja Emmi Tuomisto

Helsingin yliopiston Venäjän tutkimukseen erikoistuneen Aleksanteri-instituutin tutkimuspäällikkö **Markku Kangaspuron** mukaan Ukraina onnistui vastikään maksamaan 1,5 miljardiin dollariin kasvaneen velkansa. Uusi kriisi saatiin siis ainakin tilapäisesti pois

päiväjärjestyksestä. Historia kuitenkin osoittaa, että tilanne tuskin on pysyvä.

Jo vuoden 2006 alussa saimme todistaa Venäjän, sen energianvientiyrityksen Gazpromin sekä Ukrainan intressien yhteentörmäyksen. Tuolloin kriisin ainekset olivat samat kuin nyt, kolme vuotta myöhemmin. Molemmat kriisit

syntyivät, kun Gazpromin ja Ukrainan kaasusopimukset olivat päättymässä ja uusia alettiin neuvotella. Ukraina halusi kaasun olevan sille jatkossakin halpaa. Gazprom sen sijaan halusi korottaa hinnat maailmanmarkkinoiden tasolle.

Ensimmäisessä kriisissä kaasuhanat olivat suljettuina vuoden neljä ensimmäistä päivää vuonna 2006. Seuraavan kerran Venäjä lopetti kaasutoimitukset Ukrainaan 1.–13.1.2009. Eurooppaan Venäjän maakaasua saatiin kuitenkin vasta 20.1.2009. Euroopan unionin energiakomissaari **Andris Piebalgs** kirjoittaakin blogissaan, että vaikka kriisi on peräisin EU:n rajojen ulkopuolelta, tuntuivat sen vaikutukset juuri EU:n rajojen sisäpuolella.

Kriisien kaava on ollut melko samanlainen kummallakin kerralla. Neuvotteluratkaisua ei löydetä, jolloin Ukraina uhkaa katkaista venäläisen kaasun kuljettamisen putkistojensa kautta Euroopan markkinoille. Venäjä taas uhkaa katkaista kaasuntoimitukset kokonaan. Oman lisänsä soppaan tuo se, että Uk

raina ottaa omaan käyttöönsä osan putkistoissa kulkevasta Eurooppaan tarkoitettusta kaasusta.

Kaasutoimitusten lopettamiseen johdaneiden kahden kriisin lisäksi maiden välillä oli kiistaa myös vuonna 2007. Lokakuussa 2007 Gazprom uhkasi katkaista kaasutoimitukset Ukrainaan maksamattomien velkojen takia. Ukraina maksoi 1,5 miljardiin kohonneet velkansa, mutta oli jo seuraavana maaliskuuna velkaa 0,6 miljardia dollaria.

ONGELMAN JUURET juontuvat Kangaspuron mukaan kuitenkin jo Neuvostoliiton hajoamisesta, jonka voidaan nähdä alkaneen vuonna 1989.

- Neuvostoliiton hajoaminen synnytti kaksi kilpailevaa talouspolitiikkaa, Venäjän ja Ukrainan. Putket kulkevat Ukrainan läpi, ja koska mailla on eri talousintressit, pyrkii Ukraina käyttämään hyväksi sitä. Neuvostoliiton aikana Ukrainalta ei veloitettu maailmanmarkkinahintaa vaan sisämarkkinahintaa. Nyt Venäjä tai Gazprom haluaa maailman markkinahinnan, kuten mikä tahansa firma haluaisi, Kangaspuro kertoo.

Ukraina siis käyttää maantiedettä hyväkseen. Neuvostoliiton aikana rakennetut kaasuputket kulkevat sen alueiden läpi, sillä reitti Ukrainan läpi oli ainoa järkevä, suora reitti Itä-Euroopan entisiin sosialistivaltioihin. Ukrainassa onkin maailman suurin kaasunkuljetusverkosto. Toisaalta voidaan sanoa, että Venäjä käyttää yhtä lailla omaa maantiedettä hyväkseen, suuret maakaasukentätän ovat juuri sen alueella. Gazprom on maailman suurin kaasuyhtiö. Tämä maailman kolmanneksi suurin yhtiö tuottaa 94 prosenttia Venäjän maakaasusta.

TALOUSPOLITIIKASTA vai ulkopoliitikasta, kummasta kriiseissä varsinaisesti on kyse? Varsinkin vuoden 2006 kriisin aikana, ja sen jälkeen, Euroopassa vallitsi käsitys, että Venäjä käyttää kaasuvaramojaan ulkopoliitiikkansa välineinä.

- Tuon ajan poliittisen ja julkisen selityksen musertava johtopäätös läpi Euroopan oli, että katkaisemalla kaasutoimitukset Venäjän valtio käytti valtaansa painostaakseen Ukrainan hallitusta ja presidenttiä. Sen tarkoituksena oli pönkittää omaa vaikutusvaltaansa Ukrai-

Maakaasun osuus Suomen energian kokonaiskulutuksesta on noin 11 prosenttia. Yli puolet siitä käytetään kaukolämmön tuottamiseen.

nassa, joka yritti tehdä ratkaisevan liikkeen kohti Euroopan unionia ja Natoa ja pois Venäjän poliittisesta vaikutuspiiristä, kirjoittaa professori **Jonathan Stern**, Oxfordin yliopiston kaasuntutkimuksen johtaja.

Hänen lokakuussa 2006 julkaistu artikkelinsa käsittelee Euroopan kaasuturvallisuutta huononevassa geopoliittisessä ympäristössä.

Atlantin toisella puolen Venäjän ja Gazpromin toiminta nähdään tätäkin räikeämpänä. Yhdysvaltalaisen tutkimukseen ja analyysiin erikoistuneen Rand-yrityksen vanhemman apulais-tutkija (Senior Scientist Adjunct Staff) **Marvin Baker Schafferin** mukaan

on havaittavissa, että Gazpromilla on maailmanlaajuinen agenda. Hän huomauttaa, että Gazprom on ilmoittanut erilaisista hankkeista yli 20 maassa ympäri maailmaa. Uhkana on, että Venä-

jä nousee dominoivaan asemaan maakaasun tarjoamisessa.

Schaffer uskoo, että Venäjä on jo onnistunut maakaasulta haisevassa ulkopoliitikassaan.

- Eurooppa on jo tehnyt myönnetyksiä hankaloita Naton laajenemista, jota Venäjä vastustaa, Schaffer kirjoittaa Gazpromin laajentumista käsittelevässä artikkelissaan.

Oxfordin yliopiston tutkijan, **Simon Piranin**, mukaan Venäjän kaasukriisin politisoiminen johtuu osaltaan Ukrai-

”Ukraina käyttää maantiedettä hyväkseen.”

nan oman ulkopolitiikan suunnan muutoksesta.

- On itsestään selvää, että Oranssi vallankumous oli käännekohta niin Ukrainan kotimaanpolitiikassa ja sen suhteessa Venäjään. - Ehkäpä vallankumouksen merkittävin seuraus oli Venäjän hallituksessa syntynyt levottomuus ja viha, joka heräsi vallankumouksen luomasta näköalasta, jossa Venäjän lähin ja suurin liittolainen ottaa itsenäisen tai länsimielisen suunnan, Pirani kirjoittaa kirjassaan Ukrainan kaasusektori.

Markku Kangaspuro ei kuitenkaan täysin jaa Piranin, Schafferin ja Sternin näkemyksiä kriisin poliittisuudesta.

- KRIISISSÄ KÄRSIJÄNÄ on ennen kaikkea EU. Ei ole Venäjän tai Gazpromin intresseissä sotkea kaasukauppaa Euroopan kanssa. Venäjän kaasulla ei ole vaihtoehtoisia ostajia, koska putket kulkevat vain sinne. Jos EU ei kaasua osta, ei Venäjän kassaan tule rahaa, Kangaspuro selvittää.

Ilman kaasurahoja Venäjän kassa on pian tyhjä. Venäjän budjetista noin 50 prosenttia tulee energian myynnistä. Maakaasun osuus energianviennistä tullee tulevaisuudessa yhä kasvamaan muun muassa suoraan Venäjältä Euroopan markkinoille kulkevan Nord Stream -putken valmistuttua. Nord Streamin ensimmäisen osan pitäisi valmistua ensi vuonna. Kangaspuron sanoin: "Venäjällä ei ole varaa sössiä Euroopan kaasukauppaa".

- Gazpromin enemmistön omistaa Venäjän valtio, mutta se toimii selkeästi maailman markkinoilla ja niiden sääntöjen mukaan, Kangaspuro muistuttaa.

Kangaspuro ei myöskään usko, että maakaasukauppa vaikuttaisi Venäjän valtion ulkopolitiikkaan siinä mittakaavassa, että sillä olisi vaikutusta Venäjän toimiin Oranssin vallankumouksen tai Naton suhteen.

- Ei Venäjällä olla niin yksinkertaista, että siellä kuviteltaisiin, että maa voi vain laittaa kaasuhanat kiinni horjuttaakseen Oranssin vallankumouksen saavutuksia. Yksinkertaisellakin psykologialla se tajuaa, että se vain kasvattaisi Venäjän-vastaisuutta. Kaasukaupan

tärkeystä Venäjälle kertoo sekin, että Georgian sodan aikana Venäjä ei missään vaiheessa katkaissut kaasutoimintuksia Georgiaan tai pommittanut sen putkia, Kangaspuro sanoo.

Kangaspuron mukaan Venäjän kirjattu strategia on saada poliittista vaikutusvaltaa talouden ja diplomatian avulla. Kaasutoimitusten katkaiseminen ulkopoliittisena keinona olisi suoraan valtion strategian vastaista.

EUROOPAN kaasumarkkinoiden tulevaisuus saattaa olla hieman valoisampi. Toistuvat kriisit ovat aiheuttaneet Euroopan unionissa kasvavaa huolta sen energiaturvallisuudesta. Nythän Euroopan unioni tuo ulkomailta 50 prosenttia kuluttamastaan energiasta.

EU:n latvialainen energiakomissaari Andris Piebalgs kirjoittaa blogissaan, että viimeisin kaasukriisi kuitenkin osoitti, että EU pystyi selviämään odotettua paremmin näinkin suurista kaasuntuonin leikkauksista. Piebalgsin mukaan toimivat energian sisämarkkinat ovat mahdollistaneet solidaarisuutta jäsenvaltioiden välillä. Jäsenvaltiot selvisivät talvesta jakamalla omia kaasuvarojaan muille kaasua tarvitseville valtioille.

- Uskoisin, että tässä kriisissä mentiin askel eteenpäin kaasukaupan rauhoittamisessa ja saattamisessa normaaliin markkinatalouteen. Tällä kertaa Venäjä ei ollut ainoa syyllinen kriisiin Euroopan näkökulmasta. Lisäksi erilaisia verifiointijärjestelmiä saatiin perustetuksi. Ne kertovat, kuinka paljon kaasua putkistoon on lähetetty ja kuinka paljon sitä sieltä Eurooppaan asti saapuu. Ukraina ei enää voi katkaista toimituksia tai vetää niistä välistä omaan käyttöönsä, koska sellaisen toiminnan poliittinen hinta olisi niin kova, varovaisen optimistinen Kangaspuro arvioi tulevaisuutta.

Kriisin kaikkien osapuolten etujen mukaista on, että vastaavaa ei enää tapahdu. Venäjän motiivi on selvä: se tarvitsee rahaa. Samoin EU:n, joka tarvitsee maakaasua. Ukraina sen sijaan tarvitsee maakaasun lisäksi Euroopan

unionia, mikäli se haluaa pois Venäjän vaikutuksen alta. Ukrainan mahdollisuudet saavuttaa tavoite lipuvat kauemmas, maan käyttäessä kaasuputkistoaan kiristämässä.

- Viimeinen kaasukriisi oli Ukrainan EU-jäsenyydelle kova takaisku. On arveltu, että se vei lähentymistä vuosikymmen verran taaksepäin. Kysymyksessä olivat EU:lle elintärkeät intressit, joita vastaan Ukraina asettui. Kaasukriisien toistuminen on tällä hetkellä enemmän kiinni Ukrainan sisäisestä tilanteesta ja sen maksukyvyistä. Valtion motiivi lähentyä Euroopan kanssa on niin voimakas, että sitä Ukrainassa ei haluta vaarantaa, Kangaspuro sanoo.

- Kun kaasua ei virrannut putkissa, kriisin kaikki osapuolet olivat häviäjiä. Nyt kaasua taas virtaa ja me kaikki voitamme, Piebalgs toteaaakin blogissaan.

Siinä missä Piebalgs on, osittain varmasti virkansa puolesta, tyytyväinen Euroopan Unionin kykyyn selvitä kaasukriisistä, ei Kangaspuro ole aivan yhtä luottavainen Euroopan Unioniin.

- EU on aika voimaton kaasukriisien hoitamisessa, koska se on vain kaasun ostaja. Unionilla tietysti on ostajan voimaa eurot, mutta se on kuitenkin ollut varovainen asiassa. EU toimii diplomaattisesti ja sovitteluvasti. Kuvaavaa on, että EU:n ehdottamat valvontamekanismit saivat myös Venäjän vahvan kannatuksen, Kangaspuro sanoo.

Blogissaan Piebalgs pitää Euroopan unionia ratkaisevana toimijana kriisin ratkaisemisessa. Näyttääkin siltä, että kaasukriisi oli omiaan lähentämään EU:n ja Venäjän suhteita. Kriisien toistumista Ukraina saattaa vielä huomata, että sen naapureina on enää vain entisiä ystäviä. ■

LÄHTEET:

Piran, Simon: Ukraine's Gas Sector (2007)
Baker Scaffer, Marvin: The great gas pipeline game: monopolistic expansion of Russia's Gazprom into European markets (2008)
Stern, Jonathan: The New Security Environment for European Gas: Worsening Geopolitics and Increasing Global Competition for LNG (2006)
Wikipedia-tietosanakirja
Euroopan Unionin kaasukomissaari Andris Piebalgsin blogi
Maakaasuyhdistys ry:n verkkosivut.

Ilman kaasurahoja Venäjän kassa on pian tyhjä.

"Nyt kaasua taas virtaa ja kaikki voittavat."

Laitosten kasvatti

Tutkintavankina Vaasan vankilassa istuva Mauri Stenman lupaa esiintyä jutussa nimellään ja kuvalaan, sillä hänellä ei ole mitään salattavaa. Hän sanoo menettäneensä kasvonsa jo kauan sitten.

TEKSTI, KUVAT JA TAITTO: Heidi Tamminen

Mauri Stenmanin laitospelämä alkoi neljävuotiaana, kun hänet otettiin huostaan. Ensimmäinen laitos oli lastenkoti, sieltä hän päätyi perhekotiin, sitten poikakotiin, koulukotiin ja lopulta vankilaan. Rikosrekisteriä Stenmanille alkoi kertyä jo nuoruusvuosina. Stenman kasvoi laitosmaailmassa, jossa väkivalta oli läsnä. Hän ei kuitenkaan omasta mielestään ole väkivaltainen, sillä hän ei halua haastaa riitaa.

- Mä olen kiittänyt luojaani, ettei ole henkirikosta sattunut: mä en ole ikinä lyönyt ketään puukolla. Edellinen

tuomio sitten tuli kuolemantuottamuksesta. Ikävä kyllä eräs henkilö menetti henkensä, kun mä löin sitä ja se kaatui ja löi päänsä. Mitään tappotarkoitusta mulla ei ole ollut ikinä.

Tällä hetkellä Stenman istuu tutkintavankeudessa, sillä häntä syytetään ryöstöstä. Stenmaniilla on kuitenkin hyvä olo, koska hän itse tietää, ettei ole syyllistynyt ryöstöön vaan on humalapäissään näpistänyt muutaman kameran.

- Näpistyksen olen tunnustanut, muuta en ole tällä kertaa tehnyt. Mun ei ollut enää tarkoitus tulla tänne. Eilen

soitin 16-vuotiaalle tyttärelle, ei sekään haluaisi että joudun vankilaan. Rikokset kaduttaa, totta kai. Selvin päin en tekisi mitään, päihteistä kun pääsisi eroon.

ILMAN PÄIHDEONGELMIA vankilat olisivat Stenmanin mielestä tyhjiä. Hän arvelee, että 85 prosenttia rikoksista tehdään päihteiden takia. Stenman on tuomioidensa aikana osallistunut katkaisuhoidoihin useita kertoja, viimeksi hän pääsi kristilliseen perhekuntoutukseen, jota hän erityisesti kehuu. Katkaisuhjelmia saisi hänen puolestaan olla vankiloissa enemmänkin.

Stenmania harmittaa, että vankilassa ei enää pääse liikkumaan yhtä vapaasti kuin ennen. Päihdeongelmien takia vankiloista on tullut osastoidumpia. Yhdellä osastolla on vankeja kuudesta kahteentoista ja sellien ovien lisäksi myös osastojen ovet pidetään lukossa.

- Ennen saattoi olla 400 jätkää ulkona kerralla, nyt ulos mennään kerros kerrallaan. Vankiaineskin on muuttunut: nyt ollaan heti kyselemässä toisilta, et onko mitään aineita. Ennen kysyttiin tupakkaa tai kahvia. Samalla yhteishenki vankien kesken on hajonnut, 20 vuotta sitten toiminta oli rehdimpää.

Kovat huumeet ovat Stenmanin mielestä ongelma, ikävä kyllä niitäkin pääsee muurien sisään.

- Sellaista vankilaa ei olekaan, missä ei olisi huumeita - eikä tule ikinä olemaan.

Muutama vuosi sitten julkisuudessa käytiin keskustelua umpihaalareista, jotka puettiin lomalta palaaville vangeille, joiden epäiltiin piilottaneen huumeita kehonsa sisälle. Vanki ei voinut riisua itse haalaria päältään. Tarkoituksena oli saada mahdolliset huumeet ulosteen

mukana pois ja estää vankia nielaisemasta huumeepakettia uudelleen.

Vaikka Stenman sanoo, että aineet ovat vankiloissa ongelma, hän tuomitsee umpihaalarin kaltaisen menetelmän jyrkästi.

- Törkeää. En ole itse koskaan joutunut valvontaan lomilta palattuani, mutta en hyväksy tuollaista. Parempi olisi viedä huumeiden kuljettamisesta epäilty vanki sairaalaan, jossa lääkäri tutkisi sen. Tai sitten pitäisi laittaa vanki röntgeniin tai ottaa virtsanäytteitä. Joskus huumeiden tuomisesta syyllistetään perhettä, se on väärin.

STENMANILLA ON yhteensä neljä tytärtä, yksi heistä pahoinpideltiin kuoliaaksi Stenmanin edellisen tuomion aikana. Kun mies vuosi sitten pääsi siviiliin, hänen siskonsa puukotettiin.

- Sitten tuli vielä avioero - kuin matto olisi vedetty jalkojen alta ja sorruin taas käyttämään aineita. Täällä vankilassa on se hyvä puoli, että saa pään selväksi, siitä tulee tosi hyvä olo. Selvin päin osaan kontrolloida asioita.

Tyttären ja sisaren kuolemista Sten-

manille on jäänyt viha, niitä tekoja hän ei voi antaa anteeksi.

- Ilman Kristusta en olisi jaksanut. Osaan kyllä pyytää anteeksi, mutta anteeksiantaminen pitäisi opetella.

Stenman on uskonut Jumalaan pienestä pitäen, ja usko on yhä vahva. Moni kaveri on tappanut itsensä, mutta Stenman ei ole menettänyt toivoaan.

Vaasan vankilassa on yksi huone, jonka ikkunoita eivät peitä kalterit. Vangit pääsevät kirkkoon pari kertaa viikossa, lisäksi seurakunnista käy vierailijoita säännöllisesti. Stenmanille kirkossa hiljentyminen on tärkeää.

STENMAN ISTUI edellisen tuomionsa loppuun Vilppulan avovankilassa. Siellä hän sai viettää viikon perheensä kanssa kolmen viikon välein. Perhetapaamiset järjestettiin kodinomaisissa oloissa, joissa vartija ei vahtinut vieressä. 20 vuotta sitten tällaisiin perhetapaamisiin ei ollut mahdollisuutta.

- Vilppulassa koin ensimmäisen keran, että kyse on vankeinhoidosta. Täytin silloin 50 ja ajattelin, että kun tähän asti olen soosannut ja hölmöillyt, niin olen seuraavat 50 vuotta kunnolla. Mutta täällä sitä taas ollaan, ihan naurattaa välillä.

Avolaitos saa Stenmanilta kiitosta muutenkin kuin perhetapaamisten ansiosta.

- Siellä on tosi vapaat oltavat. Sieltä käydään ralleissa ja jääkiekkopeleissä, on kaikki mahdollisuudet urheilla, on bändikämpät ja biljardisalit ja perhetapaamisissa pääsee soutelemaan järvelle. Perhesuhteiden säilyminen on tärkeää.

Stenman kertoo olleensa yhdessä saman naisen kanssa parikymmentä vuotta. Ison osan siitä ajasta hän on istunut vankilassa. Stenman toteaa, että naiset ovat sitkeitä. Hän kuitenkin painottaa, ettei tullut vankilaan takaisin tahallaan. Hän suunnitteli jo 35-vuotiaana, että kokoaisi itsensä ja lopettaisi yhteiskunnan syyttämisen.

- Mut on äitin tissistä revitty irti neljävuotiaana. Ajattelin, että kun te ootte kasvattanu, niin kasvattakaa sitten loppuun asti. Mutta eihän se nyt niin ole, kyllä aikuisen ihmisen pitää itse kantaa vastuu. Mutta vankilassa on vaikea aikuistua, mähän olen vieläkin kuin pikkupoika.

Mauri Stenman jakaa sellin toisen vangin kanssa. Vaikka sellikaveri on mukava, Stenman kaipaa välillä omaa rauhaa.

Stenman sanoo pienimmän tyttärensä "kolahtaneen" häneen parhaiten, koska tämän kanssa he ovat saaneet olla paljon yhdessä perhetapaamisten ansiosta.

- Vein sen ekalle luokalle kouluun ekana päivänä. Siellä oli myös vankilan ylivartija viemässä lastaan kouluun. Ja nyt mä olen taas täällä.

Vaasassa Stenman voi tavata perhettään kuukauden välein kolmesta viiteen tuntiin. Hän toteaa, että se on parempi kuin ei mitään. Järjestelyt ovat hyvät ja lapsille on huone, missä on leluja.

VARTIJOIDEN KANSSA vangeilla ei yleensä ole erimielisyyksiä. Stenman jopa väittää, että vartijan ammatti on yksi turvallisimmista. Hän sanoo, että vangit ovat vaarallisia, mutta harvoin kukaan hyökkää henkilökuntaa vastaan.

- Nuorempana olin ihmeellinen vankikääjä ja totta kai kapinoin vastaan, kun pidettiin 22 tuntia vuorokaudesta kopsissa. Ennen ei ollu teeveitä eikä mankoja. Tai jos laittoi jonkun läpän luukun eteen, ettei vartijat pääsyt käyttämään selliin, niin sai iltatoimintakieltoa. Jos ei siitä välittänyt, niin ne vei telkkarin pois. Olen ollut aika villi kakara ja tehnyt kaikki mahdolliset temput. Vartijoiden kanssa en ole tapellut, mutta veitsiä ja haarukoita olen nieleskellyt. En mä itsemurhaa aikunut, vaikka kai siinä oli vähän itsetuhoviettä mukana. Olin nuorena sellainen kujeilija, mutta ei näin vanha enää jaksa.

Stenmanin mukaan jokaisessa vankilassa on oma maailmansa ja erilainen henkilökunta. Vartijoista suurimman osan kanssa pystyy keskustelemaan ja huumoria löytyy puolin ja toisin.

- Jotkut vartijat ymmärtävät meitä, ei ketään voi sanoa sikapampuksi. Niillä on oma elämä tuolla ja täällä ne hoitaa työnsä.

HUOLESTUTTAVINTA Stenmanin mielestä on, että myös nuoret vangit joutuvat istumaan kopeissaan 20 tuntia vuorokaudesta eikä heille ole työpaikkoja. Mahdollisuuksien ja vapauden puute eivät kasvata ihmistä. Hän on tyytyväinen, että saa itse käydä töissä, muuten lusiminen kävisi raskaaksi.

- Ennen työpaikkoja oli enemmän, nyt kaikki vaan makaa kopeissaan. Vankiloissa syödään älyttömiä määriä psyykenlääkkeitä, jotkut haluaa niillä tainnuttaa itensä, kun on niin raskasta olla kopsissa. Täällä on paljon sellaisia ihmisiä, jotka pitäisi laittaa mielisairaalaan, vankila ei ole lähellekään niitten paikka.

Työnteon lisäksi Stenman on käynyt vankilasta käsin erilaisilla kursseilla, muun muassa opettelemassa laminointia ja hitsaamista. Edellisen, viisi vuotta kestäneen tuomionsa aikana Stenman suoritti puusepän ammattitutkinnon.

Stenman laskee omistavansa paperit neljästä-viidestä ammatista, mutta työelämään siviilissä hän ei ole niistä huolimatta päässyt kiinni.

- Työ olisi parasta lääkettä, toisi säännöllisyyttä ja rahaa elämään: reilulla 400 eurolla kuussa ei elä. Toimeen pitäisi tulla rehellisesti, mutta se on mahdotonta.

VANKEINHOITO on Stenmanin mielestä muuttunut paljon kahdessakymmenessä vuodessa. Vielä 80-luvulla selleissä oli paljut tarpeiden tekemistä varten, ja hajut sen mukaiset. Nykyään joka sellissä on vessa ja juokseva vesi.

- Olosuhteet on hyvät, on siistiä ja hygieenistä. Sairaanhoidokin on hyvää, vaikka lääkäriin on pitkät jonot. Hammaslääkäriin ei pääse ellei ole akuutti hätä.

- Väliillä tuntuu, että meitä paapitaan liikaa, vankilaan kun joutuu, niin pitäisi jollakin tavalla kärsiä. Moni täällä valittaa turhaan. Suomen vankiloissa asiat on hyvin, itärajan takana ne ankeat olot on. Täällä saa hyvää ruokaa, joku ei saa siviilissä juuri mitään syödäkseen.

Parikymmentä vuotta sitten Stenman istui tuomiota Kakolassa. Silloin ruuan taso oli toinen: ei pystynyt kuin aamupuuron syömään.

Ruoka-aikoina sellien ovet pidetään auki ja vangit pääsevät liikkumaan vapaammin.

- Täällä ahmii ruoan, koska se on ainut vapaa-aika ja silloin haluaa tehdä muutakin kuin syödä.

Siviiliin pääsy on Stenmanin mukaan

"Vankiloissa syödään älyttömiä määriä psyykenlääkkeitä."

viime aikoihin asti ollut lapsen kengissä. Uusi systeemi, jonka mukaan vankusajalle tehdään suunnitelma heti tuomion aluksi, on Stenmanin mielestä erittäin pätevä.

YKSINÄISYYDESTÄ Stenman ei ole vankilassa kärsinyt, sillä vankien joukossa on kavereita ja ystäviäkin, joiden kanssa pystyy keskustelemaan. Vankihierarkian mukaan nuoremmat kumartavat vanhoja päälliköitä. Stenman toteaa, että nuorille voisi opettaa muutakin kuin vanhojen rikollisten ihailua.

Naisiin ja lapsiin kohdistuneen väkivallan tekijät eivät vankilassakaan kerää sympatiaa. Stenman sanoo, että sellaiset eivät mahdu samoille kerroksille muiden kanssa. Heikkoja syödään koko ajan, henkistä ja fyysistäkin väkivaltaa esiintyy – ei tosin siinä määrin kuin ennen, jolloin veitset heiluivat.

Vielä 80-luvulla vangin piti tuoda selliin oma radio, kahvinkeitin ja televisio sekä maksaa siihen oma tv-lupa. Nykyään ne kuuluvat sellin perusvarustukseen ja vangit voivat television lisäksi katsoa selleissään dvd-elokuvia ja pelata playstationia.

Askarteluhuoneeseen vangit pääsevät iltaisin ja viikonloppuisin, siellä he voivat tehdä pienimuotoisia puutöitä tai maalata tauluja. Myös liikunnan harrastaminen on mahdollista, tunnin kävelyt vankilan sisäpihalla, punttisali ja sulka-pallo. Stenmanin mielestä aikaa näille harrastuksille saisi olla enemmänkin.

Kolme kertaa viikossa vangit pääsevät liikuntahalliin pelaamaan lentopalloa. Stenman harmittelee, että nykyään on yhä vaikeampi saada lentopallojoukkueita kasaan.

– Vaikea saada kahtatoista ukkoa peliin vaikka talossa on sata äijää. Nuopleikkarit on tavallaan huono juttu, kun porukka vain pelaa sellissä. Aika pieni osa liikkuu aktiivisesti. Voi olla, että joku ei käy ulkona kuukauteen.

Stenman sanoo joskus lukeneensa

vankilassa kirjoja. Niitä saa lainata vankilan omasta kirjastosta, tilata muista kirjastoista tai ottaa vastaan siviilistä. Lisäksi Stenman piirtää ja kirjoittaa kirjoja.

– Haluan olla yhteyksissä ja kirjeet on parempi tapa kuin puhelin. Kerran kirjoitin monta sivua tuskaa ulos ja tajusin, että tappaminen kostoksi olisi väärin.

VANKILOIDEN AHTAUDESTA puhutaan paljon, ja sen kertovat myös tilastot vankiloiden paikkamääristä ja vankiluvuista, joista jälkimmäinen on yleensä se suurempi. Stenman vahvistaa, että ahdasta on.

– Ne pienentelee vankiloita koko ajan, joskus jotkut joutuu nukkumaan patjoilla. Sellissä ei edes saisi olla kah-ta vankia, mutta yleensä ollaan kuin sillit suolas-sa. Jouduin äskettäin samaan selliin yhden tyypin kanssa. Se on hyvä tyyppi, mutta mulle oma rauha on kuitenkin tärkeätä.

”Voi olla, että joku ei käy ulkona kuukauteen.”

Joskus olin broidin kanssa puoli vuotta samassa sellissä.

Keitä tahansa ei samaan selliin laiteta vaan vangeilta kysytään, miten he tulevat toimeen keskenään.

– Jos ei halua kenenkään kanssa samaan koppiin, niin eristys on toinen vaihtoehto. Mutta sopu sijaa antaa, eristys on kuin vankila vankilan sisällä.

Vaasassa vankipaikat vähenivät 2000-luvun alussa valmistuneen remontin myötä muun muassa sen takia, että jokaiselle osastolle rakennettiin oma sauna ja pesutilat.

– Ennen saunassa selviteltiin vankien keskinäisiä välejä, koska sinne var-tijat eivät tule vaihtamaan. Kaikki eivät uskaltaneet käydä saunassa ollenkaan. Jotkut pelkäävät vieläkin vaikka ei nykyään mitään tapahdu. Ehkä vähän rähistään ja huudellaan.

Stenman ei ole koskaan pelännyt vankilassa. Nykyään joka paikka on täynnä kameroita, niitä pääsee piiloon vain selleissä. ■

LÄHTEET:

www.vankeinhoito.fi

www.rikosseuraamus.fi

Helsingin Sanomat 7.3.2007, ”Useat vankilat sulkeneet vankeja umpihaalarissa eristysselliin”
Uusi Kriminaalihuolto -lehti 4/1995, Jaana Haapasalon ja Tiina Hämäläisen artikkeli ”Mitä vangit muuttaisivat vankiloissa?”

Vaasan vankilassa vangit pääsevät kirkkoon pari kertaa viikossa. Mauri Stenmanille kirkossa hiljentymisen on tärkeää.

Maksamme velkaa

Vuonna 1985, kun Juice ja kumppanit keräsivät laulullaan rahaa Afrikan köyhien pelastamiseen, laittoivat suomalaiset rahojaan mieluummin muualle kuin yleishyödyllisiin keräyksiin. Kuluttajat alkoivat velkaantua isoissa asunnoissa, uusissa vesisängyissään. Vuonna 1989 kansalaisten velkaantumisaste oli huipussaan. Sitten tuli lama. Nyt tilanne on hyvin samanlainen.

TEKSTI JA KUVAT: Johan Jaakkola
 TAITTO: Mikko Isotalo

Vielä 1980-luvun alussa suomalaiset olivat varovaisia kuluttajia. Velkaantumisaste, jolla tarkoitetaan velkamäärään suhdetta tuloihin, oli noin 50 prosenttia. Maassa asuttiin ahtaasti verrattuna muihin Pohjoismaihin. Kekkonen aika oli vielä muistissa eikä kuluttamista rummutettu mediassa. Vuosikymmenen puolivälissä rahamarkkinat alkoivat vapautua. Rahaa virtasi kuluttajille ja

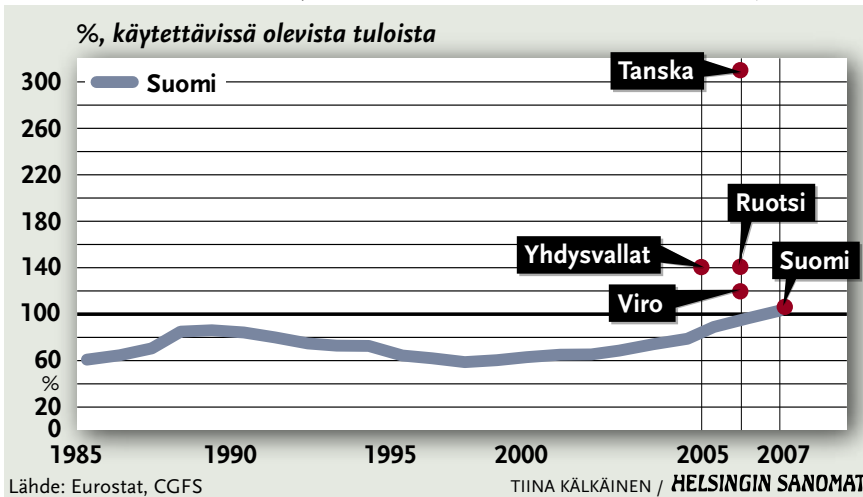
yrittäjille. Asunnot kallistuivat. Velkaantumisaste nousi 85 prosenttiin vuonna 1989. Alettiin puhua kasinotaloudesta ja kulutusjuhlasta. Monista aikalaisista tuntui, että koko Suomi sekosi kuningas mammonaan.

– Muistan kuinka naistenlehdissä mainostettiin silloin 3 000 markkaa maksavia kenkiä ja ajattelin, että hinnat ovat aivan pöyristyttäviä. Nyt on näkynyt samantyylistä suuntausta, josta mainit-

sin vähän aikaa sitten ystävälleni. Eikä mennyt montaa kuukautta, kun nykyiset taantumapuheet alkoivat olla arkipäivää, sanoo Kuluttajatutkimuskeskuksen tutkija **Anna-Riitta Lehtinen**, joka valmistelee parhaillaan tutkimusta nuorten velkaantumisesta.

Hän on pistänyt merkille kuinka myös viime aikoina luksustuotteiden rantautuminen Suomeen on koko ajan kiihtynyt. Esimerkiksi Helsingissä avat-

Suomalaisilla on nyt velkaa enemmän kuin tuloja

LÄHDE: Helsingin Sanomat

tiin viime vuonna näyttävästi Louis Vuittonin myymälä.

Vuonna 2007 velkaantumistaso saavutti uuden huippupisteensä, kun se nousi ensimmäistä kertaa yli sadan prosentin. 1990- ja 2000 -luvuilla velkaa oli otettu maltillisesti, mutta viime vuosina pankkien ovilla ja kulutusluottojen myöntäjillä on riittänyt asiakkaita.

Anna-Riitta Lehtisen mielestä tilanne on osittain huolestuttava. Varsinkin nuorilla velkaa on suhteellisesti enemmän kuin vanhemmilla ihmisillä. Alle 30-vuotiaiden ikäluokassa velkaantumistaso on Lehtisen mukaan yli 200 prosenttia.

– Nuoret suhtautuvat elämään yleensä optimistisemmin. He ajattelevat enemmän, että sitä mitä ei tiedä, niin siihen voi luottaa.

Edellisen laman aikaan suuri osa ongelmiin joutuneista yksityisistä ihmisistä oli keski-ikäisiä työssäkäyviä ihmisiä. Tutkija Lehtisen tuntuman mukaan nyt on enemmän nuoria vaikeuksissa varsinkin pitkien lainojen ja kulutusluottojen kanssa.

Vuonna 1991 valmistuneessa Kuluttajatutkimuskeskuksen tutkimuksessa suomalaisten kulutusluoton käytöstä ja elämäntavoista todetaan, että kaksi kolmannesta nuorimmasta ikäryhmästä ilmoitti silloin voivansa elää ja asua vaatimattomammin kuin naapurit ja tuttavat.

– Ennen nuoret tyytyivät aluksi pieneen asuntoon ja lähtivät sitten siitä hankkimaan suurempaa. Nyt halutaan suuri talo heti kerralla.

Nordean yksityistalouden ekonomisti **Tarja Svanström** puolestaan ym-

märtää nuorten suuria lainoja ja pitkiä laina-aikoja. Hänen mukaansa lisähuoneeseen asuntoon saa suhteellisen halvalta ja pidempi laina jättää varoja myös muuhun elämiseen.

– Eikä kyse ei ole pelkästään rahasiasta, vaan ison asunnon tarve liittyy myös elämänlaatuun, Svanström huomauttaa.

KULUTTAJIEN nykyisestä velkaantumisesta ollaan huolissaan myös valtiosotasolla. Työ- ja elinkeinoministeriö on linjannut vuoden 2008 kuluttajapoliittisessa ohjelmassaan, että pikavipit pitää saada kuriin, sosiaalista luototusta on harvittava ja koulujen talousvalistusta on parannettava.

Vuodesta 2001 rahoituslaitosten kotitalouksille myöntämien luottojen rahallinen määrä on tuplaantunut vajaasta kuudesta miljardista eurosta nykyiseen 12 miljardiin. Näistä summista noin kolme neljännestä on asuntolainoja ja loput kulutusluottoja ja muita lainoja. Vuonna 1985 lainoja myönnettiin suomalaisille vain noin 3 miljardin euron edestä.

Asiantuntijat kuitenkin muistuttavat, että rahamäärien noustessa myös yleinen varallisuustaso on noussut kohisten.

– Asuntojen ostokyky on nykyään viime lamaa parempi. Myös korkokehitys on yksityiselle ihmiselle huomattavasti

parempi, Tarja Svanström sanoo.

Hän huomauttaa, että pitkien asuntolainojen ansiosta ihmisillä on mahdollisuus samaan aikaan säästää puskuria vaikeiden aikojen varalle. Viime laman alla puskureita ei usein ollut. Samalla ilmeni myös kahden asunnon loukkuja ja korkojen nousua, joita ei nyt ole näköpiirissä.

Nykyään ongelmia aiheuttavatkin usein kulutusluotot. Vuosien saatossa niiden luonne on muuttunut. Kun 80-luvulla lähes kaikki luotot otettiin pankista, otetaan niitä nykyään sieltä enää kaksi kolmannesta. Tilalle ovat tulleet rahoitusyhtiöt ja osamaksurahoitukset.

Alan pelisäännöt voivat olla useille luotonottajalle epäselvät, ja yllätys tulee vasta myöhemmin korkojen muodossa. Oikeusministeriö onkin asettanut työryhmän, jonka tarkoituksena on tehdä toiminnasta vastuullisempaa, ja selvittää pitäisikö kulutusluoton myöntäminen säätää rekisteröitäväksi elinkeinoksi.

VIIME AIKONA on huomattu, kuinka velallisista on alettu huolestua myös mediassa. Otsikot velkaneuvonnan jonoista ja työttömien lisääntymisestä

noudattelevat samoja linjoja kuin viime rysäyksen alla.

Kuluttajatutkimuskeskuksen tutkimuspäällikkö **Päivi Timosen**

mielestä nykyises-

sä tilanteessa keinot selviytyä vaikeista ajoista ovat paremmat kuin kaksikymmentä vuotta sitten. Hän nostaa esille nykyisen korkean koulutustason hyödyt vaikeiden aikojen alla.

– Nykyään ihminen pystyy pohtimaan ja vaatimaan apua vaikeassa tilanteessa eikä enää jää niin helposti heikoille. Samalla koulutettu työvoima on myös nopeampaa ja tottuneempaa hakemaan uutta työtä ja liikkumaan työn perässä.

Myös lainan antajat voivat nykyisellään olla sopeutuvampia. Kun 90-luvulla asuntoja realisoitiin heppoisin perustein suurten lainojen takia, ollaan nykyään pankeissa valmiita neuvottelemaan.

– Lähtökohtana on, että lainat pystyttäisiin hoitamaan, maksamalla esimerkiksi pelkkiä korkoja vaikeina aikoina, ►

”Ennen nuoret tyytyivät aluksi pieneen asuntoon. Nyt halutaan suuri talo heti kerralla.”

Tarja Svanström sanoo.

Hän ei näe tarvetta puhemies **Sau-
li Niinistön** ehdottamalle asuntoros-
kapankille, jossa asukkaat siirtyisivät
taantuman ajaksi vuokralle asuntoonsa
ja voisivat lunastaa asuntonsa takaisin
pankilta taantuman jälkeen.

VIIME LAMAN aikana sorvattiin vai-
keasti velallisten auttamiseksi velkajär-
jestelylaki. Velallisille sovittiin maksuoh-
jelmia, joita tietyn ajan noudattamalla
saattoi vapautua veloistaan.

Laki ei kuitenkaan koskenut juuri-
kaan nuoria, jotka olivat vaikeuksissa
suhteellisten pienten lainojen kanssa.
Nuorille pienet lainat saattoivat olla kui-
tenkin koko talouden romauttavia.

Nuorten velkaantumista tutkinut
Anna-Riitta Lehtinen uskoo, että nyt
kulutusluottojen kanssa saatetaan olla
vielä pahemmassa pulassa, kun velka-
järjestelyyn ei voi päästä. Ainoana apu-
keinona saattaa olla Takuusäätiö. Se-
kin pystyy auttamaan vain pientä osaa
kokoamalla kertyneet lainat yhteen ja
maksamaan ne takuita vastaan pois.

1990-luvun alussa Suomessa kes-
kusteltiin myös henkilökohtaisen kon-
kurssin mahdollisuudesta, mutta ajatus
ei kuitenkaan saanut vastakaikua. Nyt
asiasta on virinnyt taas keskustelua.

Internetiin on perustettu adressi, jos-
sa vaaditaan konkurssin mahdollisuut-
ta yksityisille kansalaisille.

– Konkurssilainsäädäntö takaisi
myös inhimilliset olot vaikkapa laina-
takausten vuoksi ylivelkaantuneille.
Konkurssin ei ole tarkoitus olla helppo
ratkaisu, vaan mahdollisuus uuteen al-
kuun. Nykyisen lainsäädännön vuoksi
velkaongelmiin joutunut yksityishenkilö
päätyy yhteiskunnan ulkopuolelle luot-
totietonsa menetettyään, adressissa
sanotaan.

Viimeksi asiaan on otettu kantaa
viralliselta taholta vuonna 2000, kun
oikeusministeriö totesi selvityksessään,
että nykyinen velkajärjestelylaki toimii
hyvin, eikä henkilökohtaisen konkurs-
sin sallimiselle ole tarvetta.

90-LUVULLA myös kansalaisjärjestöt
lähtivät pioneerihengellä mukaan koko
kansakunnan laajuisiin talkoisiin velal-
listen auttamiseksi. Velkaneuvontaa ja
muuta apua annettiin ilmaiseksi. Muun
muassa Marttaliitto kehitti nopeasti jär-

jestelmän, josta oli apua monelle.

Nyt asia on jälleen ajankohtainen.
Järjestön puheenjohtaja **Merja Silta-
nen** sanoo, että he ovat juuri päättä-
neet lisätä erityisesti nuorille suunnatun
velkaneuvonnan määrärahoja.

Asiantuntijat
näkevät asian sa-
mansuuntaiseksi
kokoyhteiskunnan
tasolla. 2000-lu-
vun hyvinä aikoina
velkaneuvonnan
tarve oli pienem-
pää, joten sen määrärahoja supistettiin.
Nyt neuvontaa pitäisi lisätä.

Kun kunnat ovat yksin vastuussa
neuvonnoista, voi järjestäminen kuiten-
kin olla vaikeaa.

– Kun kunnat ovat köyhiä, voi budje-
teissa olla tärkeämpiäkin asioita, jotka
menevät edelle. Muutos ei tapahdu no-
peasti, Siltanen uskoo.

– Toivottavasti nyt löytyisi herkkyyttä

lisätä tarjontaa, vetoaa Anna-Riitta Leh-
tinen.

Nordean Tarja Svanströmin mukaan
kentältä ei ole tullut vielä tietoa, että
kuluttajaneuvonnan jonoissa olisi juuri-
kaan asuntovelkojen kanssa ongelmiin

joutuneita. Eli niit-
tä, joilta viime la-
man aikaan vietiin
asunto alta.

– Asuntolaina
jätetään yleensä
viimeiseksi mak-
samatta ja nyky-
ään jouston mahdollisuuksia on paljon.
Mutta joku värähdys kyllä on havaitta-
vissa siinä, että lainoja maksetaan pie-
nellä viiveellä, Svanström päättää. ■

LÄHTEET:

Leskinen, Johanna: Suomalaisten kulutusluoton
käyttö ja elämäntavat (1991)
Muttilainen, Vesa: Velkajärjestelyn kehityssuuntia
1993-2006. (2007)

Puolueellinen toimittaja

Timo Harakka tunnetaan paremmin toimittajana kuin poliitikkona. Toisen poikkeustilanteen onnistuttua hän olisi voinut haastaa Perheen.

TEKSTI JA TAITTO: Mikko Isotalo
PIIRROKSET: Anni Isotalo

Syksyllä 1994 Helsingin Vihreiden puheenjohtaja **Tuija Brax** soittaa **Timo Harakalle**. Brax pyytää Harakkaa eduskuntavaaliehdokkaaksi Helsinkiin. Harakalla on aikaa vastata, koska hänet on juuri erotettu Vihreän Langan päätoimittajan paikalta.

– Brax kehotti mua lähtemään pudottamaan puheenjohtaja Pekka Haavisto eduskunnasta. Olin ihan tyrmistynyt näin matalamielisestä ajattelusta, ja sen takia en voinut olla Helsingissä ehdolla. En todellakaan halunnut olla

pudottamassa jotakuta, joten ei jäänyt muuta vaihtoehtoa kuin mennä ehdolle Uudellemaalle, Harakkaa kertoo.

Harakan uran toinen poikkeustilanne tuottaa 1 361 ääntä, eikä eduskuntapaikka ole edes kovin lähellä. Miten poikkeustilanne voi tapahtua kahdesti? Miksi kirjailijan urasta haaveillut journalisti on edes mukana vaaleissa?

ÄÄNEKOSKELTA KOTOISIN oleva Harakka kuuluu 1979-sukupolveen, jota hän itse kutsuu post-YYA-sukupolveksi. Jähmettynyt puoluepolitiikka ei ollut

1980-luvun vaihteessa nuorille mahdollinen vaikuttamisen kanava, koska se oli ”vastustettavaa ja mätä”.

1980-luvulla Harakka toimi Jyväskylän Ylioppilaslehden päätoimittajana. Vuoden 1983 eduskuntavaaleissa hän oli **Jukka Kanervan** taustatukena.

Jylkkäristä Harakka värvähtiin Helsingin Ylioppilaslehteen. Sen jälkeen Harakka aloitti dramaturgin opinnot Teatterikorkeakoulussa, mutta opiskelut lopuivat erottamiseen Jumalan Teatterin jälkimainingeissa. Harakka hajotti koulunsa omaisuutta tukimielenosoit-

tuksessa jumalan teatterilaisille tammi-kuussa 1987.

Erottamisen ja kahden kuukauden ehdollisen tuomion jälkeen Harakka asettui vielä samana keväänä ensimmäistä kertaa ehdolle eduskuntavaaleissa. Mahdoton yhtälö, vihreät ja Keski-Suomi, tuotti silloin 497 ääntä. Vihreät eivät ole vielä saaneet yhtään kansanedustajaa Keski-Suomesta.

— Olin tosimelellä mukana. Vaalilehtikin tehtiin, mutta se yritys kaatui omaan mahdottomuuteensa, Harakka kertoo.

VIHREITÄ VOI hyvällä syyllä kutsua Suomen ensimmäiseksi televisiopuolueeksi. Kojjärven tapahtumat kesällä 1979 luotiin television ehdoilla.

Vihreiden ensimmäinen kohtalonkysymys oli puolueeksi järjestäytyminen. Pitkän väännön jälkeen Vihreä liitto perustettiin 1987 ja puolueeksi vihreät rekisteröityivät seuraavana vuonna.

— Vastustin puolueeksi järjestäytymistä. En ole jaksanut kokouksissa istua ja vaikuttaa sillä tavalla, joten se oli täysin vastoin syitä, miksi olin politiikanvastaisuuden kanavoinut vihreisiin, Harakka kertoo.

Nyt Harakka kuitenkin myöntää, että puolueeksi järjestäytymiselle ei ollut vaihtoehtoja. Televisiopuolueella ei ollut vielä nettiä ja rahaakin tarvittiin.

— Jos olisi ollut nykyisen kaltaiset kommunikaatiovälineet, niin ei olisi tarvinnut minkäänlaista struktuuria ja hierarkista kuviota. Netin ja sähköpostin kautta olisi pystynyt pyörittämään kampanjoita. Toisaalta synnä oli tietysti raha. Puoluetuen ja puoluelehtituen saamiseksi piti järjestäytyä.

Pettymyksiä tuli toisensa perään: sekoilua puolueeksi järjestäytymisessä, tappio vuoden 1988 kunnallisvaaleissa, Pentti Linkolan haamu ja vaatimattomana pysynyt kannatus.

Pari vuotta myöhemmin Harakka istui oluella Nelosen nykyisen päätoimittaja **Eero Hyvösen** kanssa. Molemmat olivat arvostelleet vihreitä, mutta huomasivat kentän laidalta huutelun olevan paljon helpompaa kuin asioihin

vaikuttaminen. Harakka päätti hakea Vihreän Langan päätoimittajaksi. Hänet valittiin vuonna 1990.

Harakka vedettiin suoraan puolueen sisäpiiriin. Hän oli mukana suunnittelemassa vuoden 1991 eduskuntavaalikampanjaa, jonka tuloksena oli selkeä vaalivoitto ja kymmenen kansanedustajaa. Lisäystä edellisiin vaaleihin oli peräti kuusi edustajaa.

— Se oli hirveän nasta tilanne, kun aloitin syksyllä ja keväällä vihreät sai kvanttihypyn, kymmenen kansanedustajaa. Se oli hirveän optimistista aikaa. Päätoimittajuus oli ehdottomasti urani kohokohta, Harakka hehkuttaa.

VÄLIRIKKO VIHREISIIN, tai sen ydinryhmään, alkoi vuonna 1994, kun Harakka sai potkut Vihreän Langan päätoimittajan tehtävistä. Harakka oli kysynyt haastattelussa puolueen silloiselta puheenjohtaja **Pekka Haavistolta**, oletko mahdollisesti homo. Viralliseksi syyksi kerrottiin lehden heikosti hoidettu talous.

Vastaisku vihreille odotti vuoteen 1998, jolloin Harakka julkaisi Viemärirotta-kirjansa. Kirjassa Harakka nimesi ykkösvastustajikseen ”Perheen”, vihreiden helsinkiläisen sisäpiiriin, jonka jäsenet olivat Harakan mielestä Haavisto, **Osmo Soininvaara**, **Heidi Hautala** ja **Pekka Sauri**.

Kirjassaan Harakka ihmetteli vihreiden muuttumista muiden puolueiden kaltaiseksi ja periaatteidensa hylkäämistä. Kaikki vallan keskittämistä estävät säännöt raivattiin Perheen tieltä, ja samat henkilöt hallitsivat puoluetta 1980-luvun alusta 1990-luvun loppuun.

Kansanedustajien ja puoluejohtajien kierrätys hyytyi jo 1980-luvulla ja kansanedustajakin valittiin puheenjohtajaksi vuonna 1993, kun Haavisto hoiti kumpaakin tehtävää. Harakka nimittääkin Perhettä merkittävimmäksi dynastiaksi Suomen politiikassa sitten

Vennamoiden.

— Merkittävistä periaatteista luovuttiin jo vuoteen 1994 mennessä, sen jälkeen liikutaan ihan eri tasolla. Silloin ollaan perinteisten puolueiden kategoriassa, jossa vaalilupausten ja poliittisten ohjelmien suhde toimintaan on samanlainen kuin millä tahansa puolueella.

Vuoden 1995 eduskuntavaaleissa Harakka ei siis päässyt eduskuntaan. Myös Haavisto tippui eduskunnasta, mutta hänestä tuli vihreiden ensimmäinen ministeri. Vaalien jälkeen Harakka teki ”kategorisen ratkaisun”.

— Poliittinen toiminta ei sovi mun rakenteelliselle ihmisille. Kokouksissa istuminen, jatkuva huoli selkään puukottamisesta, kauneuskilpailussa pärjäämisestä sekä ystävien etsimisestä ei ole yhtään mua varten. Vaaleihin osallistumiset olivat poikkeustilanteita.

HARAKAN JOURNALISTINEN ura lähti potkujen jälkeen nousuun. Ylen Musta laatikko ja kolumnien kirjoittaminen useisiin lehtiin teki Harakasta koko kansan julkkiksen.

1990-luvulla Harakka muistaa äänestäneensä ainakin kerran tyhjää. Kirjan kirjoittamisen jälkeen hän on ollut tyytyväinen vallanvaihdokseen vihreissä; valta on siirtynyt nuorille naisille, hehän vihreitä äänestävätkin.

Kirjassa puoluetta ei säästellä, eikä sen johdosta löydy yhtäkään suoraselkäistä poliitikkoa. Nyt Harakka kuitenkin muistuttaa olleensa **Jukka Relanderin** vaalityössä mukana vuoden 2007 eduskuntavaaleissa ja tukeneensa muitakin vihreiden ehdokkaita taloudellisesti.

— On ilahduttavaa, että vihreät on vakiinnuttanut asemansa keskisuurena poliittisena voimana. Kyllä mä sitä aina kannatan. Se on vähän kuin kotijoukkue. Seuraan korista vähän harvemmin, mutta sitten kun seuraan, niin joukkue on itsestään selvä.

Vähän kuin Äänekosken Huima. Huimakin pärjää naisten sarjassa. ■

LÄHTEET:

Harakka, Timo: Viemärirotta (1998)

”Päätoimittajuus oli ehdottomasti urani kohokohta.”

”Merkittävistä periaatteista luovuttiin jo vuoteen 1994 mennessä.”

TOIMITUS 1989

A
I
T
E
2
0
0
9

Annukka Seppävuori:
10-vuotiaana autoin maalaamaan isäni nikkaroimia puutarhakalusteita.

Emmi Tuomisto:
4-vuotiaana olin aina iloinen. Melkein aina.

Heidi Tamminen:
Vuonna 1989 täytin 5 vuotta. Asuin vankilan naapurissa ja opettelin pyöräilemään vaaleansinisellä Tunturilla.

Minna Kurvinen:
3-vuotiaana maatalon tyttönä temmelisin yleensä verkka-reissa, mutta joskus teki mieli tälläytyä hienoksi neidiksi.

Ville Jalonen:
Vielä 5-vuotiaana olin fiksu ja filmaattinen, sic transit gloria mundi.

Ann-Mari Huhtanen:
Olin yhteiskunnallisesti valveutunut 6-vuotias; halusin lähettää leivänkannikkani Afrikan nälkäisille lapsille.

Mikko Isotalo:
4-vuotiaana pelasin ensimmäistä kertaa Nintendolla, mutta suurin osa vapaa-ajastani kului hiekkalaatikolla.

Terhi Pirilä:
8-vuotiaana olin reipas tokaluokkalainen. Kesät kuluivat koko perheen voimin isän mobiiliharrastuksen parissa.

Johan Jaakkola:
5-vuotiaana minusta oli tuossa nörtti. Liikunnalliset harrastukset kuitenkin veivät mennessään, ja nykyään en voi sietää Mac-koneita.

Heinimajja Hirvonen:
Vuonna 1989 olin pohjattoman utelias ja puhelias 5-vuotias. Tiedonhalu ei ole tyrehtynyt, vaikka nykyisin tiirailen lintujen sijaan lähinnä naapureita.

”Merkittävistä
periaatteista luovuttiin
jo vuoteen 1994
mennessä.”

Jyväskylän putket kuljettavat pääasiassa kaukolämpöä. Venäjältä Suomeen saapuvat kaasuputket ulottuvat vain Pirkanmaan korkeudelle.

Gallerioita perustettiin lukot murtamalla

Greenpeacen ensimmäisessä iskussa aktivistit tunkeutuivat Sunilan sellutehtaaseen, patosivat tehtaan jätevesikanalain ja ohjivat sen yläpuolelta kateputkille. Järjestön puolesta oli kiinnostusta erinomaisesti, ja yksityiskohdat kuin se, mitä vastaan ympäristöjärjestö protestoi. Tämä suhtautumistapa on leimannut myös järjestön myöhempiä kampanjoita.

– Kyllä se tuntuu edelleen pahalta, kun taistelee väkivalttomasti hyvän asian puolesta ja poliisi raahaa putkaan, Greenpeacen palmuöljy- ja metsävas- taavana nykyisin työskentelevä Matti Liimatainen, 35, toteaa.

15-VUOTIAANA tehty putkareissu ei jäänyt hänen ainoakseen. Liimatainen istui putkassa luonnon puolesta myös 18-vuotissyntymäpäivänään. Uransa aikana hän on saanut muutamia tapouhkauksia, ja kerran Metsähallituksen työntekijä on pahoinpidellyt hänet.

– Uskon, että metsien suojelu herättää suomalaisissa enemmän tunteita kuin mikään muu ympäristökysymys. Metsäsektori tekee parhaansa, että julkisuudessa leviää mahdollisimman väärinystynt kuva aktivisteista.

Liimataisen mielestä Greenpeacen tavoitteita liioitellaan ja uskotellaan, että ne tulevat ulkomailta. Samalla metsätalouden ekologisia vaikutuksia vähätellään.

JYVÄSKYLÄLÄINEN Sanna Hallman, 25, sovittaa pariakymmentä munakennoa jääkaappiin. Luomuruokapiiriin

Tutkintavankina Vaasan vankilassa istuva Mauri Stenman lupaa esiintyä jutussa nimellään ja kuvalaan, sillä hänellä ei ole mitään salattavaa. Hän sanoo menettäneensä kasvonsa jo kauan sitten.

Maksamme velkaa

”Mielestäni meidän pitäisi
olla entistä radikaalimpia.”

Syällisydentunto
on tiettyyn rajaan
asti hyväksi.

VAPAASTI ULKOILEVAN kissan sanotaan olevan onnellinen, mutta onnellisuudella on hintansa. Kissa kohtaa ulkona monenlaisia vaaroja: autoja, petoeläimiä, kissavihaajia, sekä tietysti muita kissoja, joiden kanssa se ottaa yhteen. Koditonta uhkaa lisäksi talvipakkanen.

Eläinlääkäri Markus Kiili eläinklinikka Otsosta toteaa, että ulkoileva kissa on luultavasti sisäkissaa onnellisempi. Lajityypilliset olosuhteet voi kuitenkin luoda myös kerrostaloasuntoon.

- ja mitä me niistä

muistamme

”En vielä miettinyt
tulevaisuutta”

Vuonna 1989 asuin äidin ja hänen uuden miehensä kanssa Orajärvenkylä- Vuonna -89 lama ei vielä koetellut, meillä oli iso talo, autot, hevoset ja